

Türkiye’de Kadınlarda İnsan Hakları Farkındalığı ve Davranışları Araştırması

Ağustos 2008

KONDA
ARASTIRMA

TÜRKİYE’DE KADINLARDA İNSAN HAKLARI FARKINDALIĞI VE DAVRANIŞLARI ARAŞTIRMASI

İÇİNDEKİLER

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA.....	3
1.1. Araştırmanın Genel Tanımı.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	3
1.3. Örneklem.....	3
1.4. Araştırmanın Tasarımı.....	4
2. DENEKLERİN PROFİLİ	5
2.1. Medeni Durum ve Hane Halkı.....	5
2.2. Eğitim ve eğitime devam edememe nedenleri.....	7
2.3. Çalışma Durumları.....	9
2.4. Gelir ve Sosyal Güvenlik.....	9
3. BİREYSEL HAKLARI KULLANMA.....	11
4. TOPLUMSAL DÜZEN VE HAKLARA BAKIŞ	15
5. ÖRGÜTLENME HAKLARINI KULLANMA	17
6. FİZİKSEL ŞİDDETE TEPKİ.....	19
7. HAK ARAMA	21
8. HAKLARINI NEREDEN ÖĞRENİYOR? HAKLARINI KİM KORUYOR?.....	23
8.1. Kanuni Haklarını Nereden Öğreniyor?.....	23
8.2. Haklarını Hangi Kurum Gözetiyor?.....	23
8.3. Türkiye’de En Çok Kimler Baskı Görüyor?.....	24
8.4. Kendisi Diğerlerine Nasıl Bakıyor?.....	25
9. İNSAN HAKLARI BOYUTLARI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME.....	26
9.1. Farkındalık ve Davranışta Yaş ve Eğitimin Etkisi.....	26
9.2. Yaşa Göre Boyut Ortalamaları.....	28
9.3. Eğitime Göre Boyut Ortalamaları.....	28
9.4. Medeni Durumuna Göre Boyut Ortalamaları.....	29
9.5. Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Boyut Ortalamaları.....	29
9.6. Gelirine Göre Boyut Ortalamaları.....	30
9.7. Genel Seçimde Oy Vereceği Partiyeye Göre Boyut Ortalamaları.....	31
10. İNSAN HAKLARI BİLİNCİ VE DAVRANIŞINA GÖRE KÜMELENMELER	32
10.1. Bilinçliler.....	33
10.2. Destekçiler.....	35
10.3. Direnmeye Çalışanlar.....	35
10.4. Kaderine Razılar.....	36
11. YORUM	37
11.1. İnsan hakları.....	37
11.2. Eğitim ve medya.....	38
11.3. Kadınlarımız.....	39
12. ANKET FORMU.....	41

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA

1.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırma, KONDA Araştırma ve Danışmanlık Ltd. Şti. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması, 1 Temmuz - 14 Ağustos 2008 tarihlerinde yapılmıştır. Bu rapor, Türkiye’de kentlerde yaşayan, 18 yaş üstü yetişkin kadın nüfusunun, saha çalışmasının yapıldığı tarihlerdeki “insan hakları farkındalığı ve davranışları” na dair bulguları ve değerlendirmeleri içermektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın amacı, yetişkin kadın nüfusun “insan hakları farkındalığı ve davranışlarının” öğrenilmesi ve değerlendirilmesidir.

Araştırma kapsamında, kentli yetişkin kadınların,

- İnsan haklarının farklı alanlarında bilgileri, farkındalıkları,
- İnsan hakları konusunda gündelik hayattaki davranış alışkanlıkları ve tutumları,
- Gelecek seçimler için siyasi değerlendirmeleri, tercihleri

anlaşılmaya ve ölçülmeye çalışılmıştır.

1.3. Örneklem

Araştırma, Hürriyet gazetesinin “İnsan Hakları Treni / Tren Özgürlüktür” projesi çerçevesinde kurgulanmıştır. Bu amaçla, bir anketör ekibi belirli illeri ziyaret eden tren ile ülkeyi dolaşmış ve gidilen kent merkezlerinde kadınlarla hanelerinde yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Trenin uğradığı merkezlerin, bağımsız bir örneklem oluşturmadığı açıktır. Toplanan verilerin 18 yaş üstü kent kadınlarını temsil etmesi için; 1/ Trenin uğradığı yerler dışında bazı kent merkezlerine (İstanbul ve Trabzon) ayrıca anketör gönderilerek yeterli sayıda denekle konuşulmuş ve ayrıca 2/ Trenin uğradığı merkezlerde konuşulan kişi sayısı, oluşturulan örneklem içinde o merkeze düşen denek sayısına indirilmiştir.

Böylece; ziyaret edilecek iller dikkate alınarak, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 12 bölge dağılımı bazında Türkiye kent nüfus dağılımlarına uygun oranlarda yeni bir örneklem kümesi yaratılmıştır.

Bu rapor burada tanımladığımız örnekleme uygun olarak, 42 kent merkezinde 135 mahallede 1710 denek ile görüşmede elde edilen verilere dayanılarak hazırlanmıştır.

Bölge	İl	Denek %
İstanbul	İSTANBUL	17,3
Batı Marmara	BALIKESİR, EDİRNE, KIRKLARELİ	7,5
Ege	AFYON, AYDIN, DENİZLİ, KÜTAHYA, MANİSA, UŞAK	12,8
Doğu Marmara	BİLECİK, ESKİŞEHİR, KOCAELİ	8,8
Batı Anadolu	ANKARA, KARAMAN, KONYA	9,1
Akdeniz	ADANA, BURDUR, ISPARTA, MERSİN, OSMANİYE	12,2
Orta Anadolu	KAYSERİ, KIRIKKALE, NİĞDE, SİVAS	5,2
Batı Karadeniz	ÇANKIRI, KARABÜK, SAMSUN	7,2
Doğu Karadeniz	TRABZON	3,3
Kuzeydoğu Anadolu	AMASYA, ERZİNCAN, KARS, ZONGULDAK	1,9
Ortadoğu Anadolu	BİTLİS, ELAZIĞ, MALATYA, MUŞ	4,9
Güneydoğu Anadolu	BATMAN, DİYARBAKIR, GAZİANTEP	9,8

1.4. Araştırmanın Tasarımı

Araştırmanın anket formu, demografik sorular ve “farkındalık” ve “davranışlar / tutumlar” olmak üzere iki boyutta insan hakları hakkında sorular olacak şekilde tasarlandı. Sorular hazırlanırken, “bireysel hayatları” ve “ülke hayatı ile ilgili olanlar” olarak da iki ayrı düzlemde düşünüldü.

Daha sonra toplanan veriler analiz edilirken, faktör analizi neticesinde deneklerin cevaplarının beş ayrı boyutta incelenmesi gerektiği ortaya çıktı. Bir başka deyişle deneklerin cevapları insan hakları meselesinde beş ayrı boyutta farklılık ve benzerlikler taşıyordu:

- ✓ Bireysel özgürlükler
- ✓ Toplumsal hayata dair haklar (eğitim, sağlık, çevre)
- ✓ Örgütlenme hakkını kullanım
- ✓ Fiziksel şiddet meselesine bakış
- ✓ Hak arama bilinci

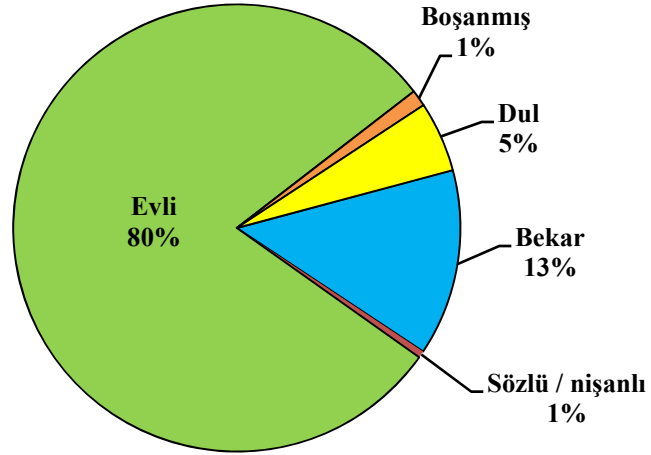

2. DENEKLERİN PROFİLİ

2.1. Medeni Durum ve Hane Halkı

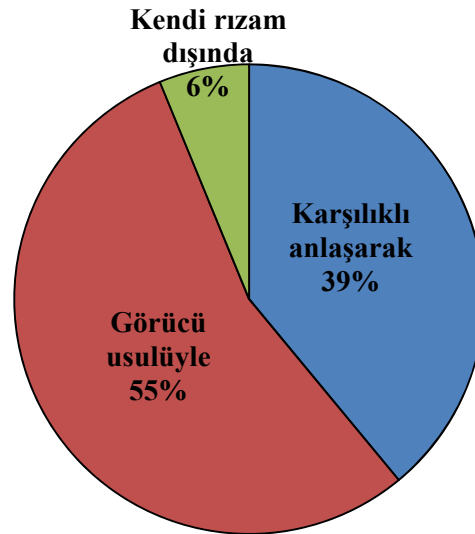
Görüşülen kadın deneklerin % 13,5'i bekâr, % 79,8'i evli, % 1,2'si boşanmış, % 5,1'i duldur.

medeni durum

Evli deneklerin % 6,2'si kendi rızası dışında evlendirildiğini söylemektedir. Evli deneklerin % 54,8'i görücü usulüyle evlendiğini, yalnızca % 39'u kendisi anlaşarak evlendiğini söylemektedir. Her üç kadının ikisi evleneceği erkeği kendisi seçmemektedir.

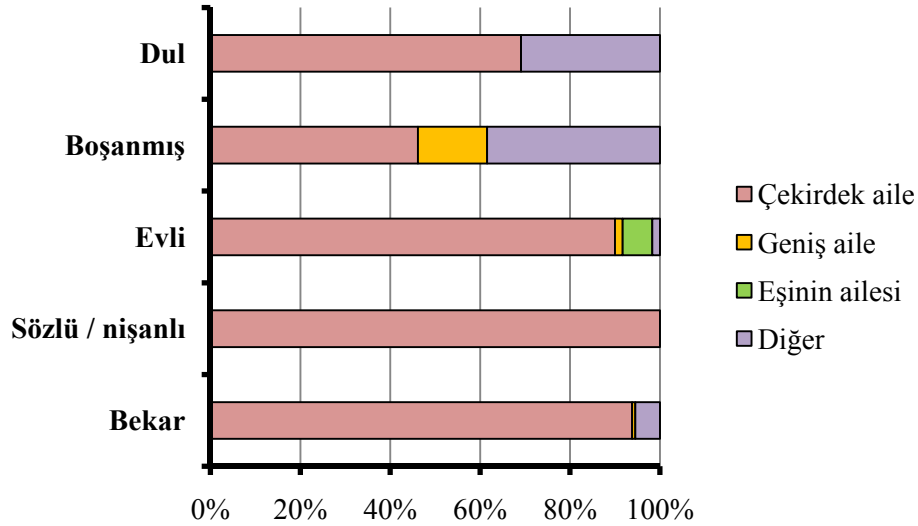
nasıl evlendi?

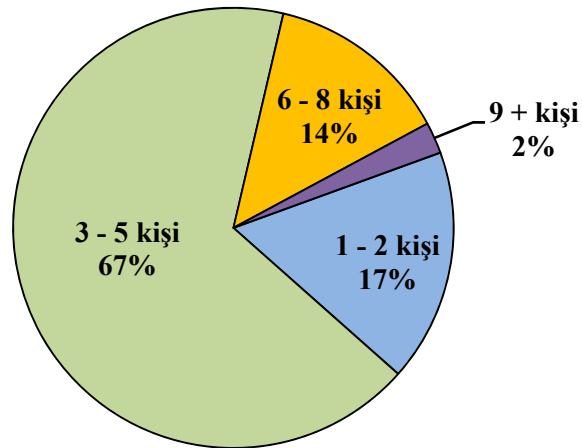
6 Nisan 2008 tarihinde yapılan, konusu ve kapsamı daha geniş olan, 6482 denek ile görüşülen bir başka araştırmamızda da “kendi rızası dışında evlendirilme” oranı % 7,5 idi. İki araştırmanın bu bulgularının araştırma hata payı içinde aynı olduğu görülmektedir.

Bölgeler üzerinden bakıldığında kendi rızası dışında evlenme oranının en yüksek olduğu bölgeler Güney Doğu Anadolu, Ege ve Orta Doğu Anadolu bölgeleridir. Karşılıklı anlaşarak evlenmenin de en yoğun olduğu bölgeler Batı Marmara, İstanbul ve Doğu Marmara'dır.

Bekâr kadınların % 93,8'i kendi aileleriyle beraber yaşamaktadırlar. Evli olan kadınların ise % 90'ı eşi ve çocuklarıyla yaşamakta iken % 6,6'sı eşinin anne/babasıyla, % 1,7'si kendi anne/babasıyla, % 1,7'si başka akrabalarla yaşamaktadırlar.

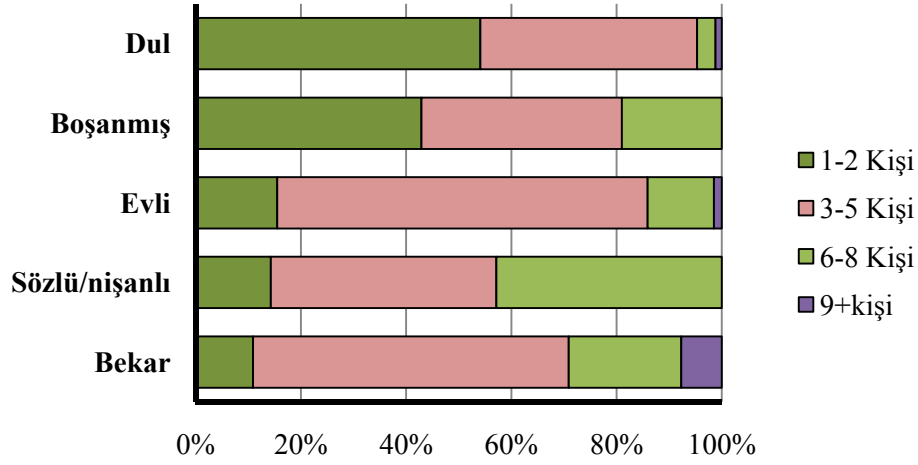
hanedeki kişi sayısı

Kadınların % 17,1'i 1-2 kişilik ailelerde yaşarken, % 67,1'i 3-5 kişilik, % 13,5'i 6-8 kişilik hanelerde yaşamaktadırlar.

medeni durum ve hanedeki kişi sayısı

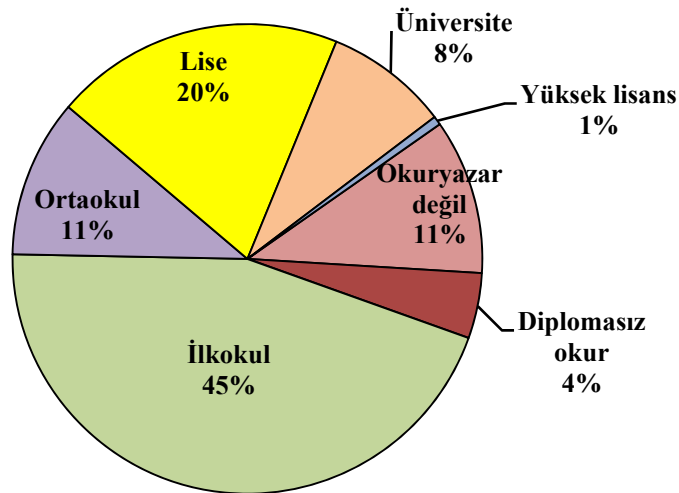

Görüşmelerin yalnızca kentlerde yapıldığı akılda bulundurulmalıdır. Örneklem kırsal kesimi içerseydi, ortalamada daha kalabalık hanelerle karşılaşılacağı tahmin edilebilir.

2.2. Eğitim ve eğitime devam edememe nedenleri

Görüşülen kadın deneklerin % 10,7'si okuma yazma bilmemektedir, % 4,5'i diplomasız okuryazardır. İlkokul mezunu olanlar % 44,9, ortaokul mezunu olanlar % 10,9, lise mezunu olanlar % 20'dir. % 9,1'i ise ya üniversite mezunudur ya da daha yüksek eğitimlidir. Bu oranlar, kadınların eğitim seviyesi konusunda daha alınması gereken oldukça uzun toplumsal mesafe olduğunu göstermektedir.

eğitim

“Eğitimlerine neden devam edemedikleri” sorulduğunda çarpıcı bulgular ortaya çıkmaktadır. Kadınların % 25,3'ünün “büyükleri istemediği”, %7,5'i de “evlendiği için” eğitime devam edememişlerdir.

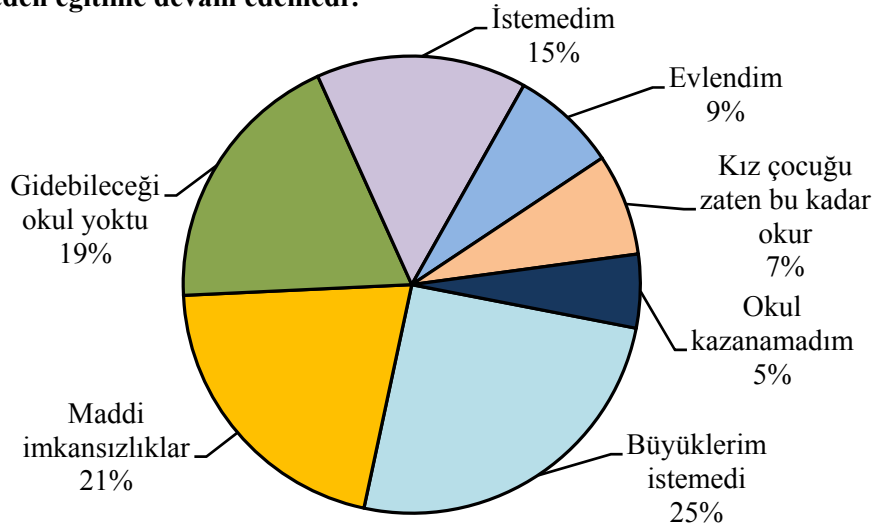

Kadınların % 20,9'u eğitimlerine ailenin maddi imkânsızlıkları nedeniyle devam edemezken, % 19'u toplumsal imkânsızlık diyebileceğimiz, çevrelerinde “gidebilecekleri okul olmadığı için” eğitimlerine devam edemediklerini söylemektedirler.

Kadınların yalnızca % 14,9'u kendi istekleriyle eğitime devam etmediklerini söylerlerken, % 5,2'si okul kazanamadığı için eğitime devam edememiştir. % 7,2 oranında kadın ise “kız çocuğunun zaten bu kadar okumasının yeterli olduğu” görüşündedir.

“İstemedim” ve “kız çocuğu bu kadar okur zaten” diyen denekler toplamı % 22 oranındadır. Yani her beş kadından biri, eğitime devam etmemeyi kendi iradesiyle seçmiştir.

neden eğitime devam edemedi?

“Nasıl evlendiniz?” sorusuyla “Eğitime devam edememe nedeni” sorusuna beraberce bakıldığında, “büyüklerim istemedi” gerekçesiyle eğitime devam edemeyenlerin % 60,5’inin görücü usulüyle, % 6,3’ünün rızası dışında evlendirilmiş olduğu görülüyor. “Kız çocuğu zaten bu kadar okur” diyenlerin % 65,7’si görücü usulüyle, % 10,4’ü rızası dışında evlendirilmiş.

Eğitime neden devam etmedi?	Nasıl evlenmişiniz?					Toplam (%)
	Evli değil (%)	Karşılıklı anlaşarak (%)	Görücü usulüyle (%)	Kendi rızam dışında (%)		
İstemedim	16,4	41,0	41,0	1,5	100	
Büyüklerim istemedi	5,5	27,7	60,5	6,3	100	
Evlendim	2,9	61,4	32,9	2,9	100	
Okul kazanamadım	37,5	37,5	25,0	-	100	
Maddi imkânsızlıklar	6,7	35,2	52,8	5,2	100	
Kız çocuğu zaten bu kadar okur	-	23,9	65,7	10,4	100	
Gidebileceği okul yoktu	8,9	29,8	52,4	8,9	100	
Türkiye ortalaması	9,0	34,4	51,0	5,6	100	

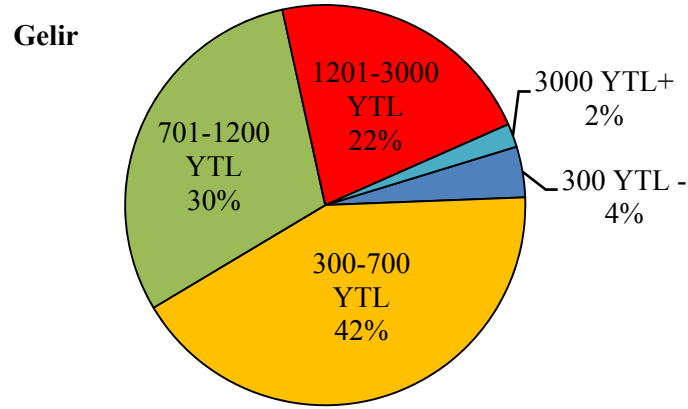
Eğitime devam edememe gerekçelerine bölgeler bazında bakıldığında, büyüklerin istememesi veya maddi imkânsızlık gerekçelerinin genelde kamuoyunda varsayıldığı gibi doğu bölgelerine mahsus bir mesele olmadığı, İstanbul dhil batı bölgelerimizde bile bu durumun oldukça yaygın olduğu görülmektedir.

2.3. Çalışma Durumları

Araştırmada görüşülen kadınların % 82,7'si ev kadını, % 2,9'u emekli, % 2,1'i ğrenci olduğunu, % 12'si ise çalıştığını belirtmiştir. Ülkemizdeki ev kadınlarının gerek kadınlara gerek tüm nüfusa oranı bilinmektedir. Kabaca söylersek toplam nüfusun üçte biri, kadın nüfusunun üçte ikisi ev kadınıdır. Bu araştırmada ev kadını oranı biraz daha yüksektir. Bu araştırmanın saha çalışmasının, haftas onu veya hafta içi gözetmeksizin, 48 gün boyunca haftanın her günü yalnızca hanelerde yapıldığı için, çalışan kadınlara daha az ulaşılabılmış ve ev kadınlarının oranın Türkiye genelinden daha yüksek çıkmış olması doğaldır.

2.4. Gelir ve Sosyal Güvenlik

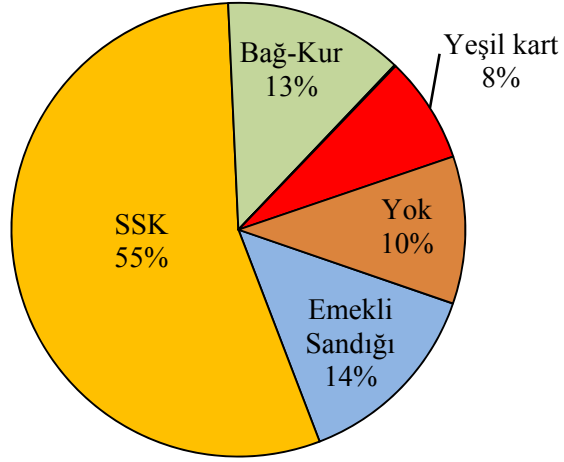
Verdikleri cevaplara göre, kadınların % 4,1'i ayda 300 YTL'den az hane geliriyle yaşıyor. % 42'si 300-700 YTL, % 30,1'i 700-1200 YTL, % 21,8'i ise 1200-3000 YTL arasında aylık hane geliri beyan ediyor. Bu oranlar diğer araştırmalarımızla karşılaştırıldığında daha düşük olmakla beraber özellikle kendi geliri olmayan ev kadını veya öğrencilerin hane geliri veya eşlerinin geliri konusunda eksik bilgiye sahip olabileceklerini de dikkate almak gerekir.

Dhil oldukları sosyal güvenlik sistemine bakıldığında % 13,9'unun Emekli Sandığı'na, % 55,1'inin SSK, % 12,8'inin Bağ-Kur'a bağlı oldukları, % 7,6'sının ise Yeşil Kart sahibi olduğu görülmektedir.

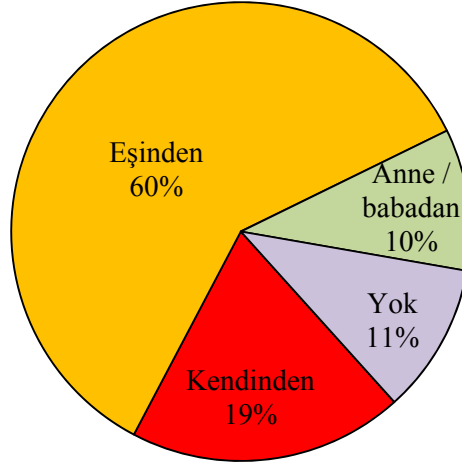

Sosyal Güvenlik durumu

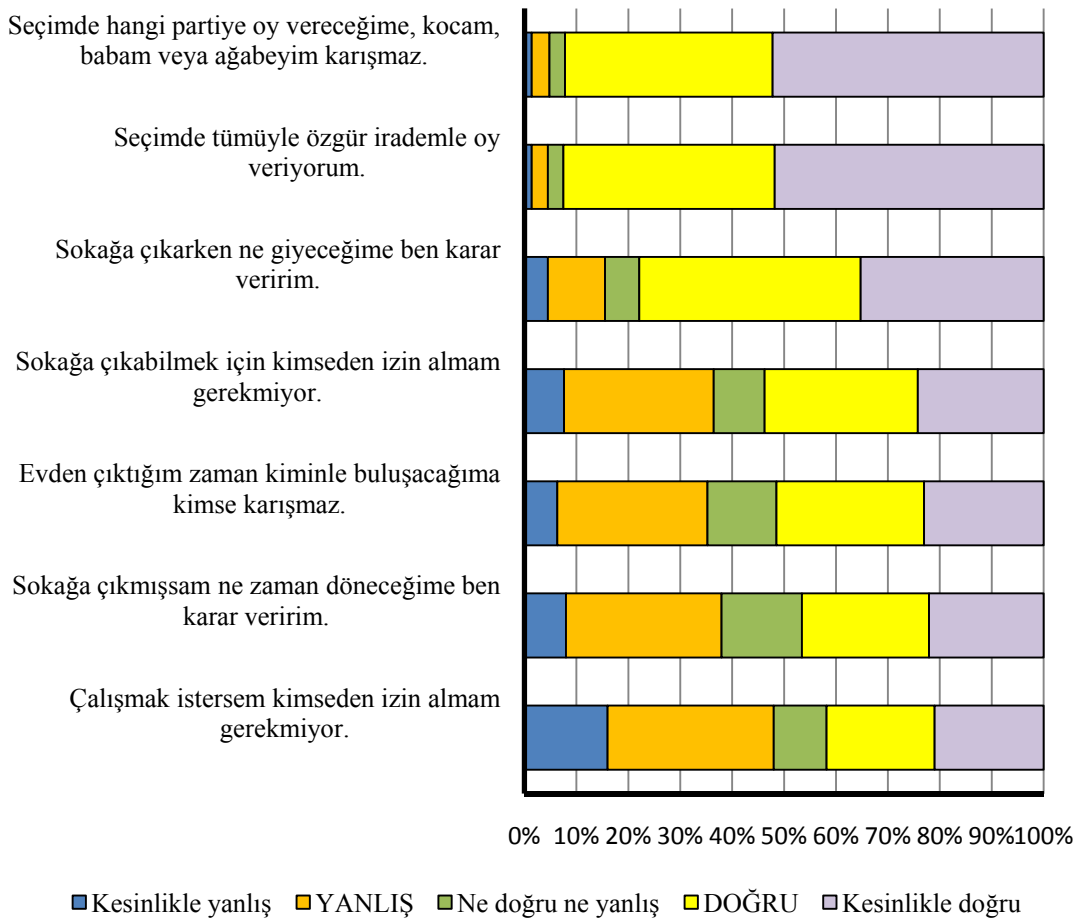
Kadınların dahil oldukları sosyal güvenlik hakkını nasıl elde ettiklerine bakıldığında yalnızca % 19'unun bu hakka kendisinin sahip olduğu, % 60'nın eşinden, % 10'unun ise annesi veya babasından dolayı sistemden yararlandığı görülüyor. Kendisi doğrudan sosyal güvenlik sistemine sahip kadınların dörtte biri Emekli Sandığı, % 5'i Bağ-Kur, % 45'i SSK ve dörtte biri Yeşil Kartlı durumda.

sosyal güvenliği nereden?

3. BİREYSEL HAKLARI KULLANMA

Bireysel özgürlükleri kullanma ile ilgili 7 soru sorulmuştur. Genel kamuoyu kanaatinin aksine kadınlar seçimde oy verme hakkını kendi özgür iradeleriyle kullanabildiklerini söylemektedirler. Grafikten de görüldüğü gibi seçimde özgür iradesini kullanamadığını söyleyen kadınlar (“Seçimde tümüyle özgür irademle oy veriyorum” ve “Seçimde hangi partiye oy vereceğime, kocam, babam ve ağabeyim karışamaz” cümlelerine “kesinlikle yanlış” ve “yanlış” diyen kadınlar) yalnızca % 4,5 oranında , “ne doğru ne de yanlış” diyenler ise % 3 dolayındadır. Diğer bir deyişle kadınların yaklaşık % 8’i seçimde özgür iradesini kullanamazken % 92’si özgür iradesiyle oy verdiğini söylemektedir.

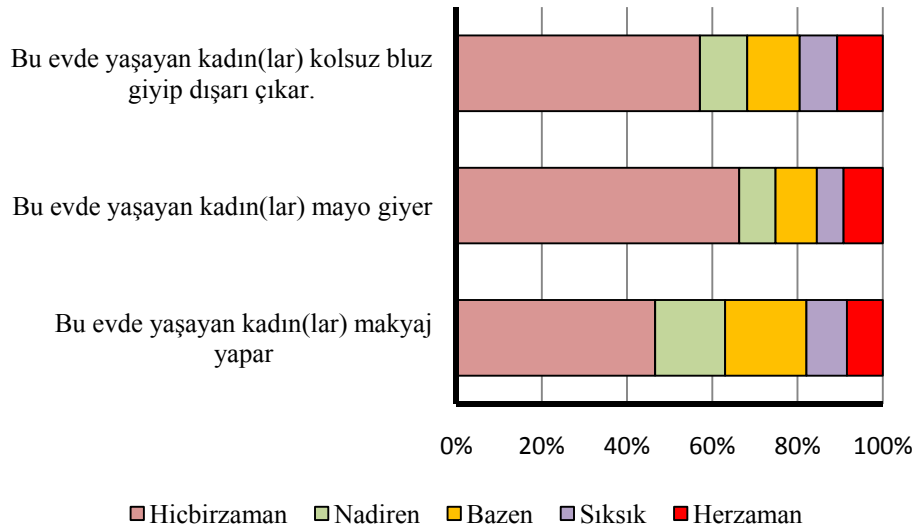
Fakat sokağa çıkmaya, çıkınca kiminle buluşacağına ve ne zaman eve döneceğine kendi karar verip veremeyeceği sorulduğunda, % 35-40 oranında kadın, bu kararları kendi veremediğini, izin almaları gerektiğini veya bu kararlara karışan birileri olduğunu belirtmektedir. Aynı sorulara “ne doğru ne de yanlış” cevabı verenler % 10-15 oranındadır. Yani kadınların neredeyse yarısı sokağa çıkma ve istediğini yapabilme konusunda özgür olduğunu söylerken, diğer yarısı özgür olmadığını ifade etmektedir.

Sokağa çıkarken istediğini giyebilme konusundaki soruya ise deneklerin beşte biri olumsuz cevaplar vermektedir.

Çalışmak isterse, izin alması gerekip gerekmediği konusundaki soruda ise kadınların beşte üçü olumsuz cevapları vermekte, yalnızca beşte ikisi bu konuda özgür olduğunu ifade etmektedir.

6 Nisan 2008 tarihinde yapılan bir başka araştırmamızın kıyafet ve makyaj yapmak konusundaki bulgularına bu nokta da yer vermek gereklidir. Sözü edilen araştırmanın cevapları grafikte görülmektedir.

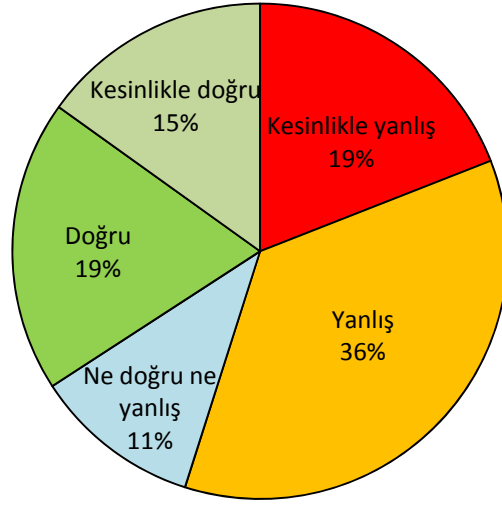

Sözü edilen araştırmanın bulgularında, görüşme yapılan hanelerin % 47'sinde kadınların hiçbir zaman makyaj yapmadığı, % 57'sinde hiçbir zaman kolsuz bluz giyip dışarı çıkmadıkları ve % 66'ında hiçbir zaman mayo giymedikleri tespit edilmiştir.

Bireysel hakları kullanabilme durumunu ölçmeyi amaçlayan bu soruları yaş gruplarına ve eğitim seviyelerine göre ayrıştırılarak bakıldığında yaş arttıkça hakkını kullanma oranında da bir miktar artış olduğu, eğitim seviyesi artarken ise oldukça ciddi oranda bir artış olduğu gözlenmektedir.

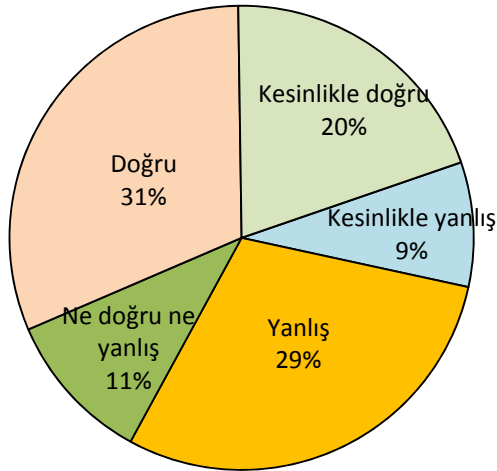
Ev kadınlarının “Çalışmak istersem kimseden izin almam gerekmiyor” cümlesine cevaplarına bakıldığında, çalışmaları önündeki engelin yalnızca eğitim veya iş bulamamak değil başka geleneksel sorunlar da olduğu görülüyor. Kadınların % 19'u “kesinlikle yanlış”, % 36'sı “yanlış” diyerek çalışmaları için izin almaları gerektiğini söylemiş oluyorlar.

Ev kadınları/Çalışmak isteseydim kimseden izin almam gerekmiyor.

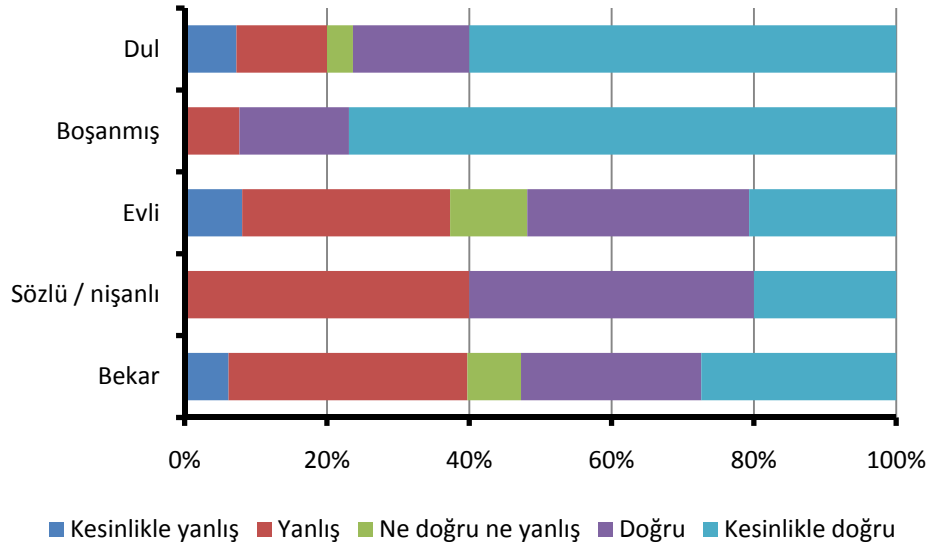

Yine ev kadınlarının “Sokağa çıkabilmek için kimseden izin almam gerekmiyor” cümlesine cevaplarında % 9 “kesinlikle yanlış”, % 29 “yanlış” cevaplarının yüksekliği dikkat çekicidir.

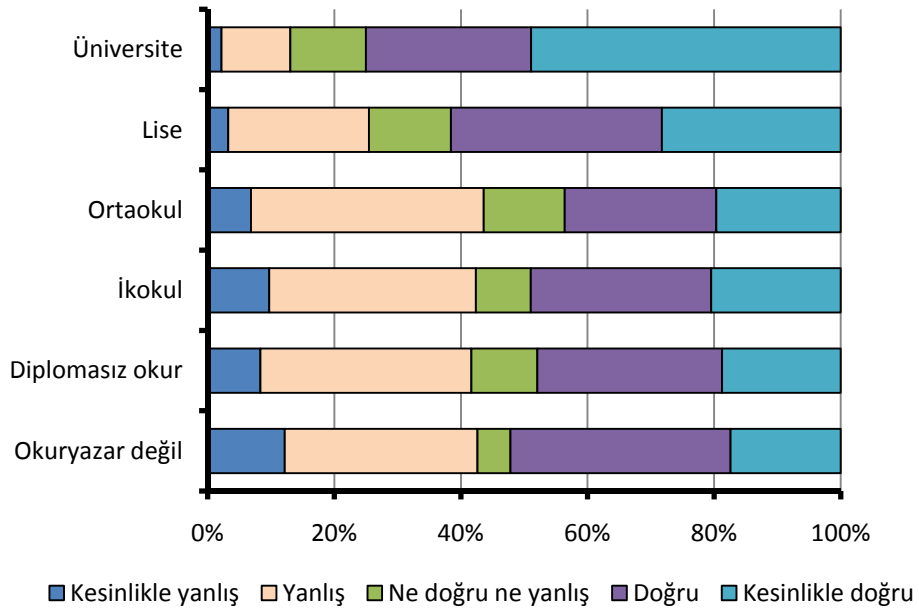
Ev kadınları/Sokağa çıkabilmek için kimseden izin almam gerekmiyor.

Sokağa çıkabilme meselesine medeni durumları üzerinden bakıldığında, kadınların evlendiklerinde sokağa çıkabilme özgürlüklerinin bile kısıtlandığı, bir anlamda bundan feragat ettikleri görülüyor.

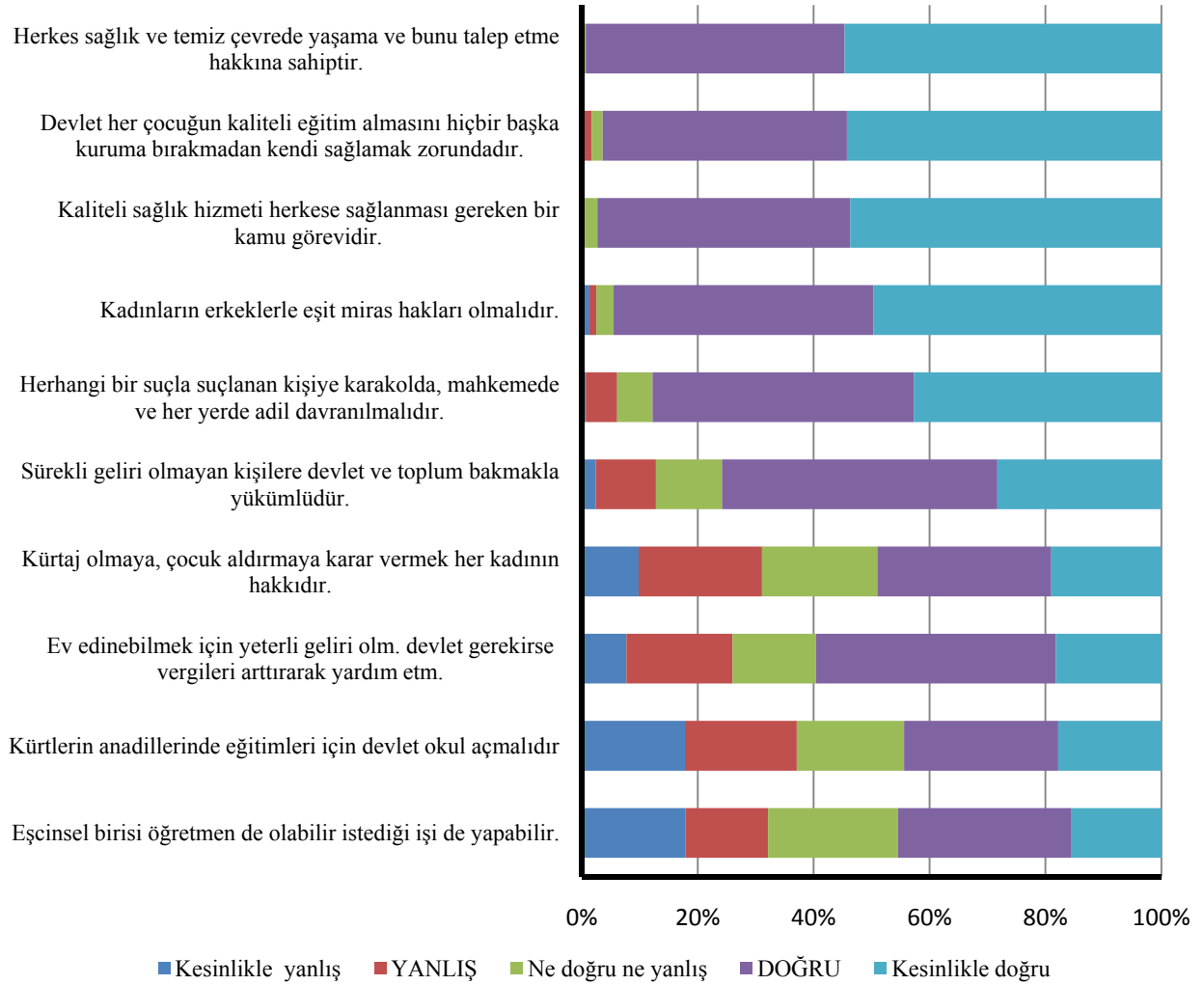
Sokağa çıkabilme meselesine aynı şekilde eğitim üzerinden bakıldığında, eğitim seviyesi arttıkça kadınların daha rahat sokağa çıkabildikleri görülüyor.

4. TOPLUMSAL DÜZEN VE HAKLARA BAKIŞ

Toplumsal haklarla ilgili sorulan 10 sorunun cevaplarına bakıldığında, “sağlıklı ve temiz çevre”, “sağlık hizmeti”, “kaliteli eğitim” ve “kadın/erkek eşit miras hakkı” ile “zanlıya adil davranma” en yüksek düzeyde onay gören haklardır. En düşük düzeyde onaylananlar ise “Kürtlerin anadillerinde eğitimleri için devletin okul açması” ile “kürtaj hakkı” meselesidir.

“Herkes sağlıklı ve temiz çevrede yaşama ve bunu talep etme hakkına sahiptir” önermesine deneklerin % 54,6’sı “kesinlikle doğru” ve % 44,6’sı “doğru” yanıtı vermişlerdir.

“Kaliteli sağlık hizmeti herkese sağlanması gereken bir kamu görevidir” önermesine deneklerin % 53,7’si “kesinlikle doğru” ve % 43,6’sı “doğru” yanıtı vermişlerdir.

“Devlet her çocuğun kaliteli eğitim almasını hiçbir başka kuruma bırakmadan kendi sağlamak zorundadır” önermesine deneklerin % 54,2’si “kesinlikle doğru” ve % 42,1’i “doğru” yanıtı vermişlerdir.

“Herhangi bir suçla suçlanan kişiye karakolda, mahkemede ve her yerde adil davranılmalıdır” önermesine deneklerin % 42,7’si “kesinlikle doğru” ve % 45,1’i “doğru” yanıtı vermişlerdir.

“Kadınların erkeklerle eşit miras hakları olmalıdır” önermesine deneklerin % 49,7’si “kesinlikle doğru” ve % 44,8’i “doğru” yanıtı vermişlerdir.

Çevre, sağlık, eğitim, adil davranılma/yargılanma hakları konusunda deneklerin cevapları (dolayısıyla talepleri de hatta) oldukça nettir. Yine aynı şekilde kadın/erkek miras hakkı meselesinde de toplumda bu netlik birçok araştırmamızda da görülmektedir.

“Sürekli geliri olmayan kişilere devlet ve toplum bakmakla yükümlüdür” önermesine deneklerin % 28,3’ü “kesinlikle doğru” ve % 47,5’i “doğru” yanıtı vermişlerdir. Fakat bu önermeye % 12,6 oranında denek de “yanlış/kesinlikle yanlış” cevabı vermiştir.

“Ev edinebilmek için yeterli geliri olmayanlara devlet gerekirse vergileri arttırarak yardım etmelidir” önermesine deneklerin % 18,2’si “kesinlikle doğru” ve % 41,4’ü “doğru” yanıtı vermişlerdir. Fakat bu önermeye % 25,8 oranında denek de “yanlış/kesinlikle yanlış” cevabı vermiştir.

“Kürtaj olmaya, çocuk aldirmaya karar vermek her kadının hakkıdır” önermesine deneklerin % 19’u “kesinlikle doğru” ve % 30’u “doğru” yanıtı vermişlerdir. Fakat bu önermeye % 31,2 oranında denek de “yanlış/kesinlikle yanlış” cevabı vermiştir.

“Eşcinsel birisi öğretmen de olabilir, istediği işi de yapabilir” önermesine deneklerin % 15,6’sı “kesinlikle doğru” ve % 29,8’i “doğru” yanıtı vermişlerdir. Fakat bu önermeye % 32,1 oranında denek de “yanlış/kesinlikle yanlış” cevabı vermiştir.

“Kürtlerin anadillerinde eğitimleri için devlet okul açmalıdır” önermesine deneklerin % 17,8’i “kesinlikle doğru” ve % 26,6’sı “doğru” yanıtı vermişlerdir. Fakat bu önermeye % 37,1 oranında denek de “yanlış/kesinlikle yanlış” cevabı vermiştir.

Dikkat edileceği gibi deneklerin “doğru” şekilde cevap verirken, “devlet veya toplum yapsın ama bana dokunmasın” gibi ideal doğru ile gerçeklik arasında ayırım yapıp yapmadıklarını anlamak için bazı sorularda “gerekirse vergileri artırarak” gibi vurgular veya doğrudan kendi çocuğunu ilgilendirebilecek şekilde “eşcinsel birisi öğretmen olabilir” gibi önermeler kullanılmıştır. Deneklerin cevaplarından ve cevapların “doğru” oranı sıralamasından anlaşıldığı gibi söz konusu vurguların ya da ayırımların cevapları etkilediği gözlenmektedir. Önermelerin kendi hayatlarını doğrudan etkileme olasılığı, daha yüksek oranda “yanlış” demelerine yol açmaktadır.

Cevaplar çoğunlukla hak farkındalığı olarak değil sıkıntıları çeken insanların hak taleplerini dile getirmeleri şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmeliyiz.

Kadınların kendi bedenleri üzerinde nereye kadar söz hakkına sahip olduklarını anlamaya yönelik başka analizde, sokağa çıkarken giyinmesi ve kürtaj meselesindeki cevapları karşılaştırdığımızda sokağa çıkarken ne giyeceği konusunda yaklaşık % 80 oranında kadın özgür iradesiyle hareket edebildiğini söylerken, her kadının kürtaj kararı verme hakkı söz konusu olduğunda bu oran % 50’ye düşmektedir.

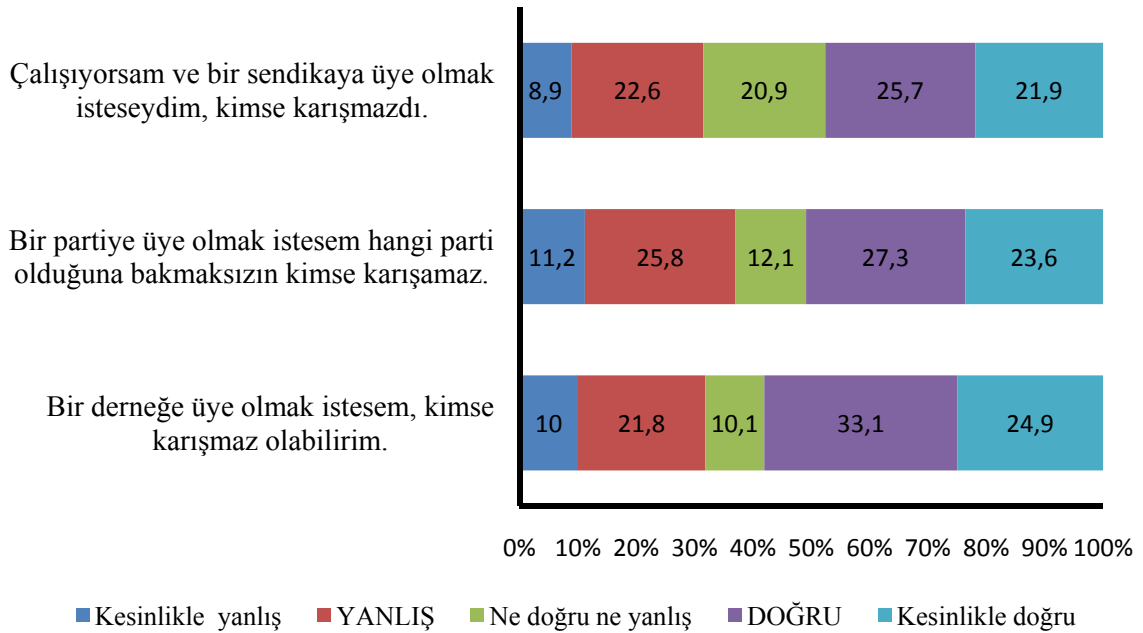
5. ÖRGÜTLENME HAKLARINI KULLANMA

Örgütlenme haklarını kullanabilmeleri ile ilgili deneklere üç soru sorulmuştur: derneğe, sendikaya, partiye kendi kararlarıyla üye olup olamayacakları. Kadınlar, en yüksek oranda bir derneğe, en düşük oranda ise bir partiye, kimse karışmaksızın üye olabileceklerini söylemiş olmakla beraber şunu belirtmeliyiz ki, deneklerin yarıya yakın bir kısmı bunlara “kesinlikle doğru / doğru” cevabı vermektedirler. Yani bu hakların kullanılabilmesi oldukça düşüktür.

“Bir derneğe üye olmak istesem, kimse karışmaz, olabilirim” cümlesine deneklerin % 24,9’u “kesinlikle doğru”, % 33,1’i “doğru” cevabı vermiş; % 21,8’i “kesinlikle yanlış / yanlış” cevabı vermiştir.

“Çalışıyorsam ve bir sendikaya üye olmak isteseydim, kimse karışmazdı” cümlesine deneklerin % 21,9’u “kesinlikle doğru”, % 25,7’si “doğru” cevabı vermiş; % 31,5’i “kesinlikle yanlış / yanlış” cevabı vermiştir.

“Bir partiye üye olmak istesem hangi parti olduğuna bakmaksızın kimse karışamaz” cümlesine deneklerin % 23,6’sı “kesinlikle doğru”, % 27,3’ü “doğru” cevabı vermiş % 36,8’i “kesinlikle yanlış / yanlış” cevabı vermiştir.

Cevaplara 1 ile 5 ölçeğinde ortalamalar üzerinden bakıldığında dernek üyeliği hakkı 3,41, sendika üyeliği hakkı 3,29, parti üyeliği hakkı 3,26 ortalama ile “ne doğru ne de yanlış” cevabının biraz üzerindedir.

Kadınların bireysel özgürlüklerdeki cevaplarıyla beraber bakıldığında, bireysel özgürlüklerinin kullanımında ve çalışma haklarında ilerleme sağlama emelinde, temennisinde oldukları, örgütlenme hakkına ulaşmayı bunlar kadar öncelikli olarak talep edilmesi gereken bir hak meselesi olarak

algılamadıkları veya açıkça bu haklarını çok daha düşük oranlarda kullanabildikleri söylenebilir. Bir başka nokta da kadınların sendika, dernek ve parti gibi bir sıralama yaptıkları ya da haklarını korumak için sendika örgütlenmesini daha yakın buldukları fakat dernek ve partiyi biraz daha geride tuttukları dikkat çekmektedir.

6. FİZİKSEL ŞİDDETE TEPKİ

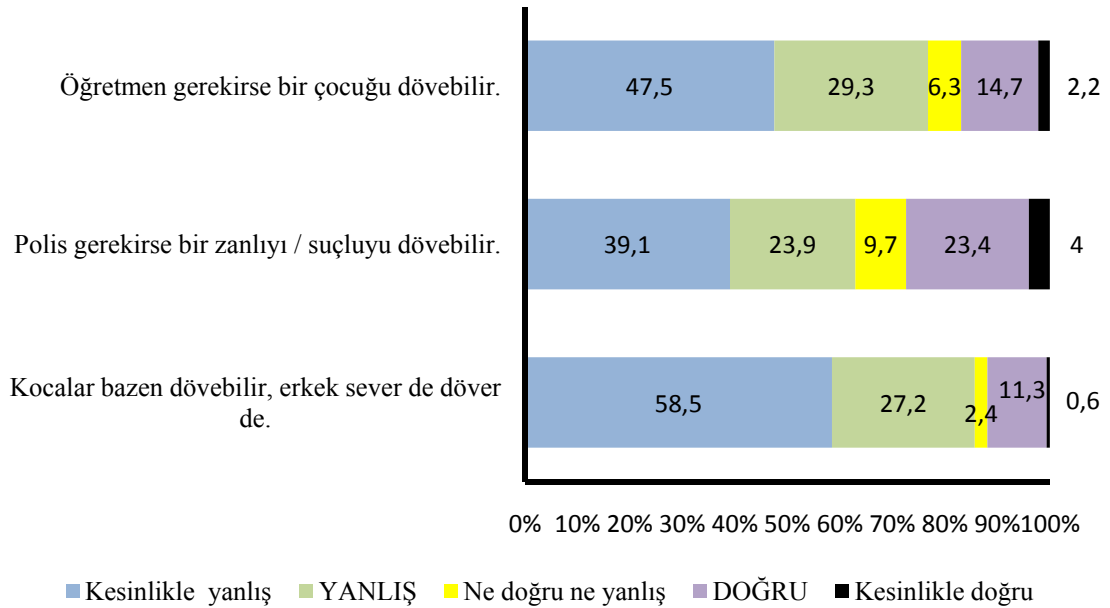
Fiziksel şiddet meselesiyle ilgili üç soru kullanılmıştır: “Koca/öğretmen/polis dövülebilir mi?”

“Polis gerekirse bir zanlıyı / suçluyu dövülebilir” önermesine deneklerin % 39,1’i “kesinlikle yanlış”, % 23,9’u “yanlış” cevabı vermiştir. Polis dövülebilir diyenlerin oranı (“kesinlikle doğru / doğru”) % 27,4’dür.

“Öğretmen gerekirse bir çocuğu dövülebilir” önermesine deneklerin % 47,5’i “kesinlikle yanlış”, % 29,3’ü “yanlış” cevabı vermiştir. Öğretmen dövülebilir diyenlerin oranı (“kesinlikle doğru / doğru”) % 16,9’dur.

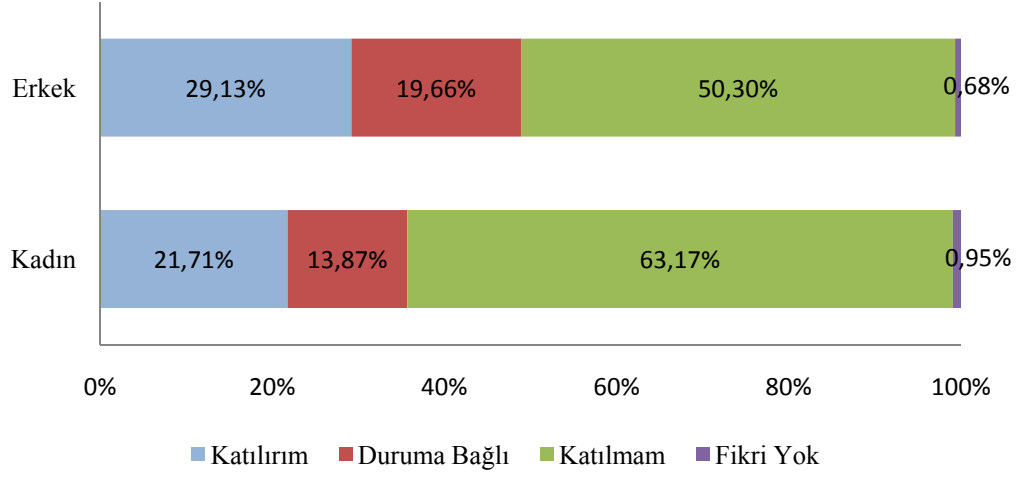
“Kocalar bazen dövülebilir, erkek sever de döver de” önermesine deneklerin % 58,5’i “kesinlikle yanlış”, % 27,2’si “yanlış” cevabı vermiştir. Koca dövülebilir diyenlerin oranı (“kesinlikle doğru / doğru”) % 11,9’dur.

Deneklerin cevaplarında “polisin zanlıyı dövmesine” diğerlerine oranla biraz daha müsamahakâr bakıldığı söylenebilir.

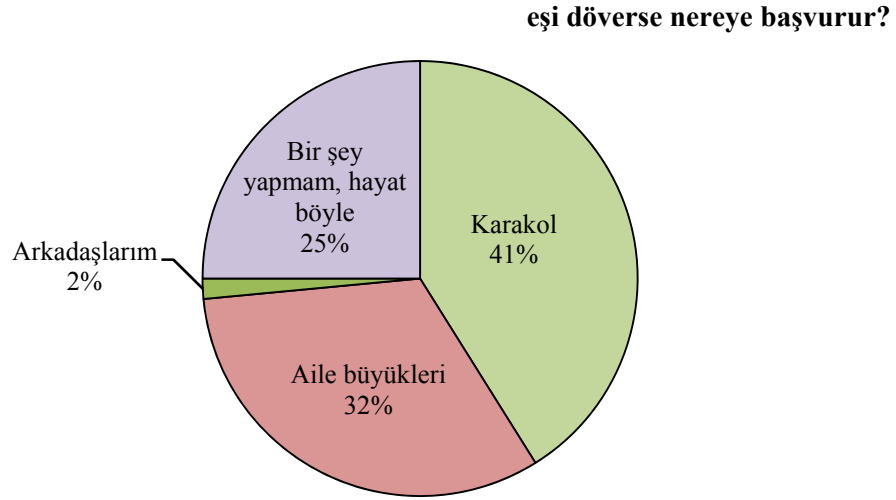
8-9 Eylül 2007 tarihinde yaptığımız *Gündelik Hayatta Muhafazakârlık, Din ve Türban* araştırmasında “Evin reisi erkektir; döver de sever de” önermesini erkekler kadınlardan daha yüksek oranda onaylamışlardı. Erkeklerin % 29’u bu önermeye “katılırim” derken % 19,7’si de “duruma bağlı” cevabını vermişti. Kadınlar ise bu soruda % 21,7 oranında “katılırim” derken % 13,9 oranında “duruma bağlı” cevabı vermişlerdi.

Gerek bu araştırma gerek geçen yılki araştırma aile içi şiddet meselesinde bir kabullenme ikliminin olduğunu göstermektedir.

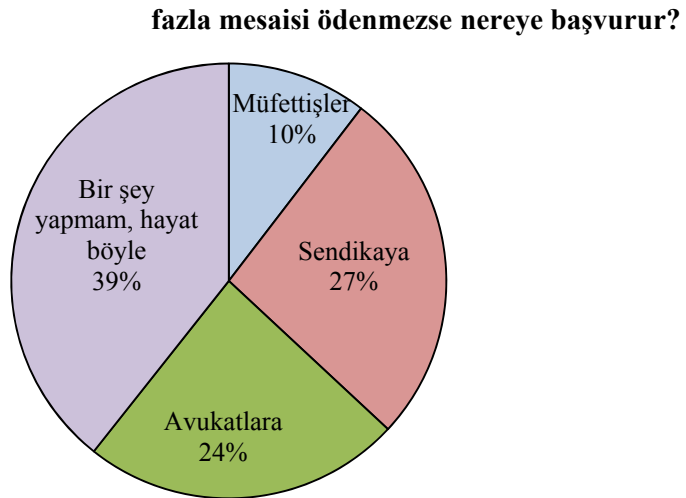

7. HAK ARAMA

Deneklere başlarına gelebilecek bazı hallerde nasıl tepki verecekleri sorulmuştur. “Eşiniz sizi döverse nereye başvurursunuz?” sorusunda deneklerin % 41,1’i karakola, % 32,4’ü aile büyüklerine, % 1,5’i arkadaşlarına başvuracağını söylerken % 25’i de “bir şey yapmam, hayat böyle” demiştir. Bir başka deyişle deneklerin % 25’i duruma razıyken, % 33,9’u (aile büyükleri ve arkadaşlara başvuranlar) yalnızca yakınacağını veya soruna sosyal ilişki ağı içinde durumu çözüm arayacağını söylerken % 41,1’i kanuni hak arama yolları kullanacağını söylemektedir.

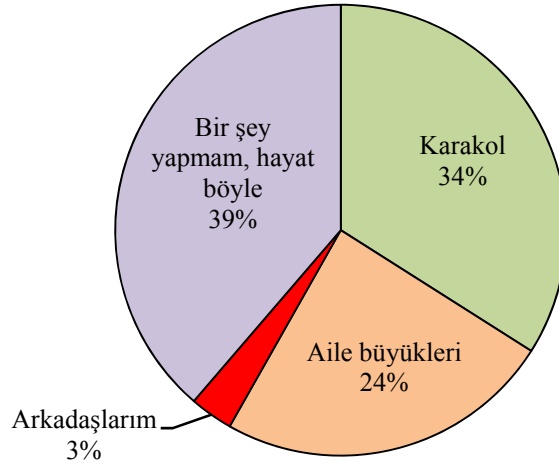
“Çalışıyorsanız ve fazla mesainiz ödenmezse nereye başvurursunuz?” sorusunda deneklerin % 10,4’ü müfettişlere, % 26,5’i sendikaya, % 23,7’si avukatlara başvuracağını söylerken % 39,3’ü de “bir şey yapmam, hayat böyle” demektir. Bir başka deyişle deneklerin % 39,3’ü duruma razı iken diğer % 61,1’i hak arama yollarını kullanacağını söylemektedir.

“Komşunuz kılık/kiyafetinizden dolayı sizi sözlü olarak taciz ediyorsa nereye başvurursunuz?” sorusunda deneklerin % 34’ü karakol cevabı verirken, % 24,2’si aile büyüklerine % 3,1’i arkadaşlarına başvuracağını söylemekte, % 38,7’si ise “bir şey yapmam, hayat böyle” demektedir. Bir başka deyişle deneklerin % 38,7’si duruma razıyken, % 27,3’ü (aile büyükleri ve arkadaşlara başvuranlar) yalnızca yakınacağını veya soruna sosyal ilişki ağı içinde durumu çözüm arayacağını söylerken % 34’ü hak arama yollarını kullanacağını söylemektedir.

komşu kıyafeti için taciz ederse nereye başvurur?

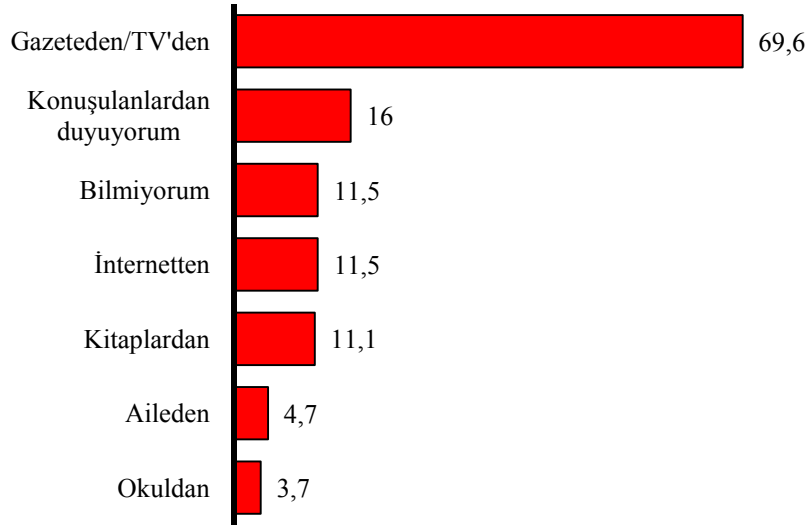
Bu üç sorunun cevaplarına bakıldığında her dört kadından birisi koca dayacağına, her beş kadından ikisi de komşu tacizine ve fazla mesaisinin ödenmemesi durumuna karşı “hayat böyle” diyerek bir kabullenme hali sergilemektedir. Diğer bir deyişle, kadınların karşılaştıkları bu durumlarda kanuni yollara başvurarak hakları arama davranışının çok yaygın ve içselleştirilmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. Fakat aile büyüklerine başvururum diyenlerin, ne kadarının çözüm talebini sosyal ilişkiler içinden aradığı ne kadarının yalnızca “yakınma” olduğunu bu araştırmadaki sorulardan çıkarabilmemiz de olanaksızdır.

8. HAKLARINI NEREDEN ÖĞRENİYOR? HAKLARINI KİM KORUYOR?

8.1. Kanuni Haklarını Nereden Öğreniyor?

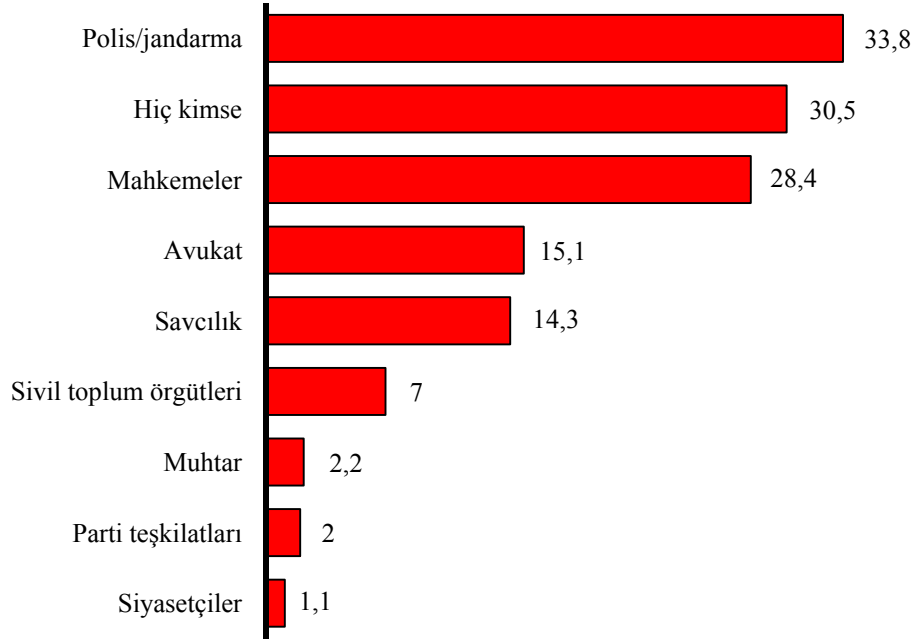
Kadınlar kanuni haklarını öğrendikleri temel kaynak olarak medyayı göstermektedirler. Haklarını öğrendiği kaynak olarak deneklerin % 69,6'sı “gazete/TV'den”, % 16'sı da “konuşulanları duyarak” cevabı vermektedir. “İnternette” diyenler % 11,5, “kitaplardan” diyenler % 11,1, “aileden” diyenler % 4,7, “okuldan” diyenler ise yalnızca % 3,7 oranındadır.

Cevaplar içinde okuldan öğrenme oranının düşüklüğü dehşet vericidir. “Haklarımı medyadan öğreniyorum” diyenlerin oranı da, medyanın bu konuda daha duyarlı ve bilgi verici olması açısından uyarıcıdır.

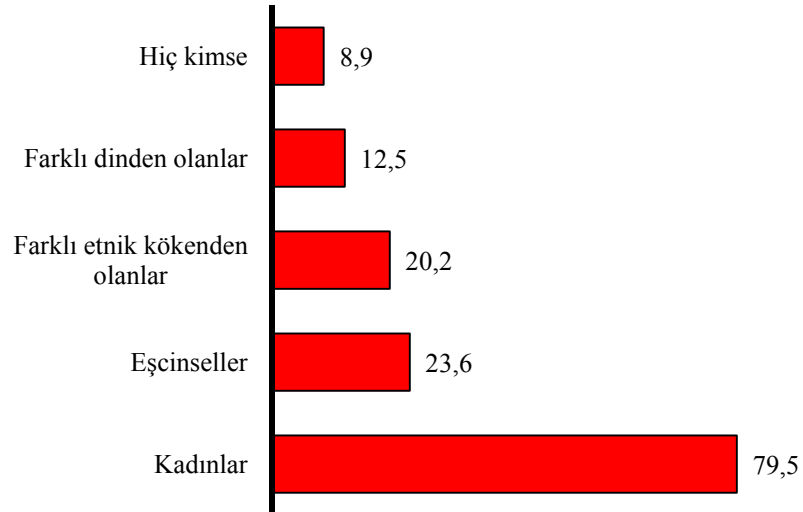
8.2. Haklarını Hangi Kurum Gözetiyor?

“Kişisel haklarınızı en fazla hangi kurumun gözettiğini düşünüyorsunuz?” sorusunda en yüksek oranlarda güvenlik güçleri ve hukuk kurumları söylenmektedir. Bu soruda deneklerin % 33,8'i “polis/jandarma” derken % 28,4'ü mahkemeler, % 14,3'ü savcılık, % 15,1'i avukatlar cevabı vermektedir. Daha sonra sırasıyla % 7 sivil toplum örgütleri, % 2,2 muhtar, % 2 parti teşkilatları ve % 1,1 siyasetçiler cevapları verilmektedir.

8.3. Türkiye’de En Çok Kimler Baskı Görüyor?

Deneklerin gözünde, Türkiye’de en çok kadınlar baskı görmektedir. Her beş kadının dördüne göre Türkiye’de en çok kadınlar baskı görmektedir. Daha sonra sırasıyla eşcinseller (% 23,6), farklı etnik kökenden olanlar (% 20,2) ve farklı dinden olanlar (% 12,5) baskı görmektedir.

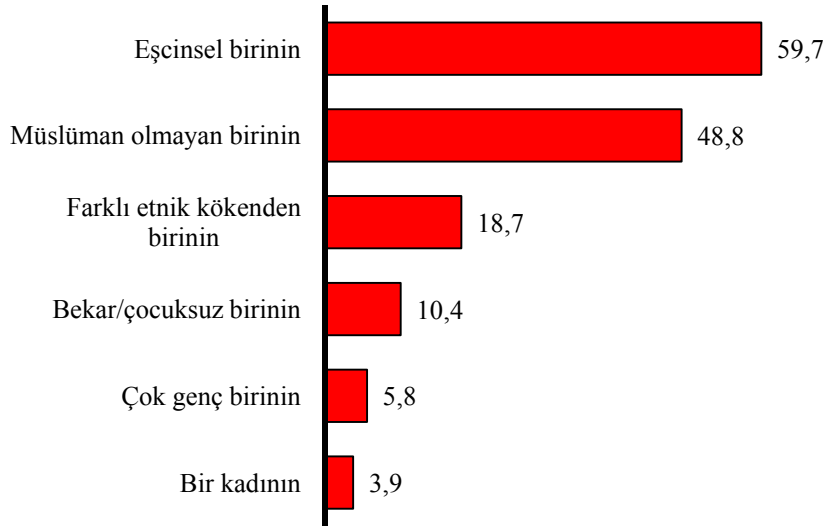

8.4. Kendisi Diğerlerine Nasıl Bakıyor?

En çok kendilerinin baskı gördüğünü düşünen kadınların diğerlerine bakışını öğrenmek amacıyla “Belediye Meclisinde ve TBMM’de hangisinin sizi temsil etmesini, halkoyuyla seçilmiş bir temsilci konumuna gelmesini istemezsiniz?” sorusu sorulmuştur.

Kadınlar en yüksek oranda “eşcinsel birinin” (% 59,7) ve “Müslüman olmayan birinin” (% 48,8) temsilcilerini olmasını istemediklerini söylemektedirler. Daha sonra sırasıyla “farklı etnik kökenden birini” (% 18,7), “bekâr/çocuksuz birini” (% 10,4), “çok genç birini” (% 5,8) ve “bir kadını” (% 3,9) temsilci olarak görmek istemedikleri cevabı vermektedirler.

9. İNSAN HAKLARI BOYUTLARI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME

Başlangıçta da belirttiğimiz gibi sorular “farkındalık” ve “davranış” olmak üzere iki modül halinde kurgulanmakla beraber istatistiki metotlarla analiz yapıldığında beş boyut tespit edilmiştir:

- ✓ Bireysel özgürlükler ve davranış
- ✓ Toplumsal hayata dair (eğitim, sağlık, çevre)
- ✓ Örgütlenme hakkına bakış
- ✓ Fiziksel şiddet
- ✓ Hak arama

Yine de farkındalık ölçme amaçlı sorular ile davranış ölçme amaçlı sorulara verilen cevapların hepsi bir arada ortalamaları hesaplanarak “farkındalık boyutu” ve “davranış boyutu” ortalamaları bulunmuştur.

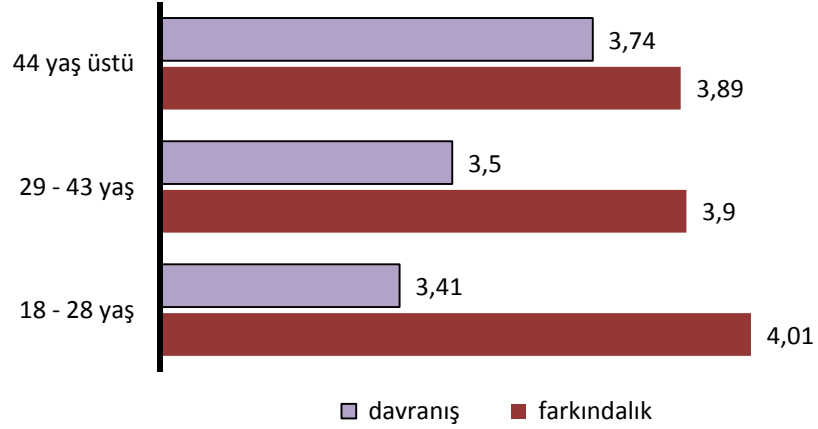
Her boyuttaki soruların cevapları beraberce değerlendirilerek bir boyut ortalaması hesaplanmaktadır. Fiziksel şiddet meselesinde soruların cevapları, şiddete onay arttıkça ortalama puan düşecek şekilde olumluya çevrilerek; hak arama boyutundaki soruların kategorik cevapları yeniden kodlanarak beş boyutun ortalamaları hesaplanmıştır.

Her bir boyutun 1’den 5’e olan puanı, 5 üzerinden bir karne notu olarak değil “1-kesinlikle yanlış”, “2-yanlış”, “3-ne doğru ne de yanlış”, “4-doğru”, “5-kesinlikle doğru” olmak üzere, tüm deneklerin cevaplarının toplamıyla oluşan tek bir ortalama olarak anlamak gerekir. Örneğin, 3.3 olan bir ortalama, deneklerin tümünün o boyuttaki ortalamasının 3 ile (“ne doğru ne de yanlış” ile) 4 (“doğru”) cevabı arasında bir yerde durduğunu ifade etmektedir.

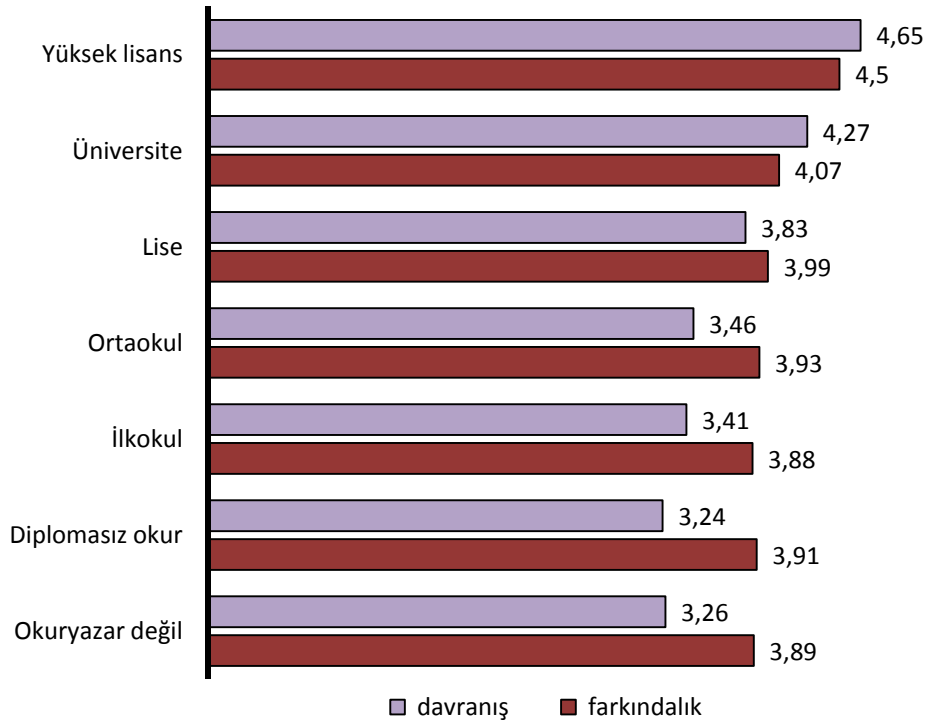
9.1. Farkındalık ve Davranışta Yaş ve Eğitimin Etkisi

Yaş gruplarına göre bakıldığında gençlerde farkındalık ortalaması daha yüksek iken yaş büyüdükçe farkındalık ortalaması düşmektedir. Buna karşılık davranış boyutu ortalaması gençlerde daha düşük iken yaş ilerledikçe ortalama yükselmektedir. Yani hem yaş grupları arasında bilinen ve yapılan ortalamaları arasında ters orantı vardır hem de bilinen ile yapılan arasındaki boşluk yaş ilerledikçe kapanmaktadır.

Gençler haklarının daha fazla farkında iken, hak aramak için belli bir davranışta bulunma ortalaması daha düşüktür. Halbuki 44 yaş üstü kadınlarda farkındalık ortalaması düşerken davranış ortalaması artmaktadır. Üstelik yaş artarken bu iki ortalama arasındaki fark kapanmaktadır.

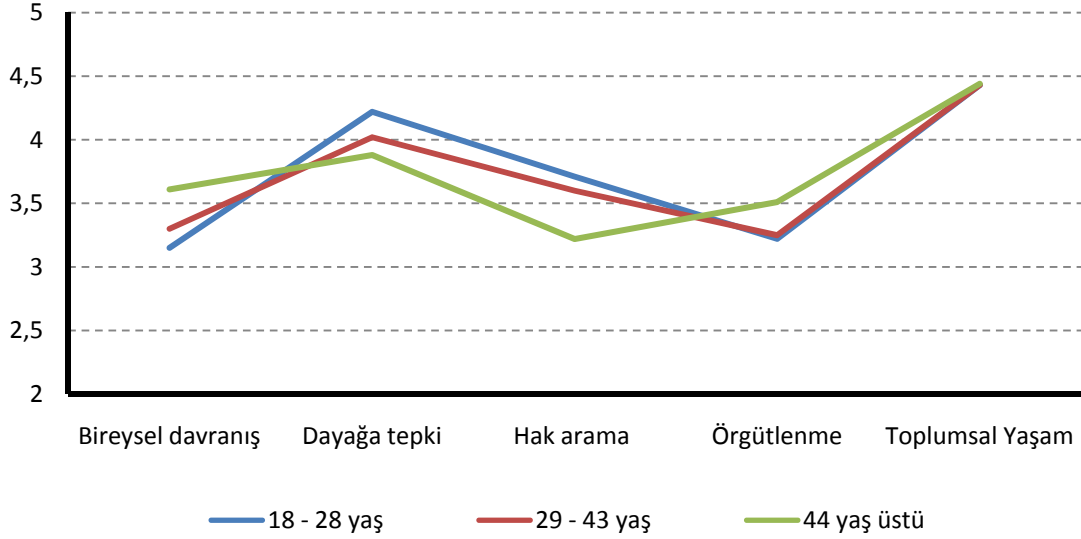
Eğitim seviyesi yükseldikçe hem farkındalık hem de davranış ortalaması yükselmektedir. Eğitim seviyesinin en altında farkındalık ve davranış ortalamaları arasında gözle görülür bir fark gözlenirken yani farkındalık ortalaması davranış ortalamasından oldukça yüksekte olduğu görülürken eğitim seviyesi yükseldikçe iki ortalama birden yükselmekte ve farkındalık ve davranış arasındaki fark kapanmaktadır. Yani eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların hem farkındalıkları hem davranışları, haklarına sahip çıkmaya doğru gelişmektedir.

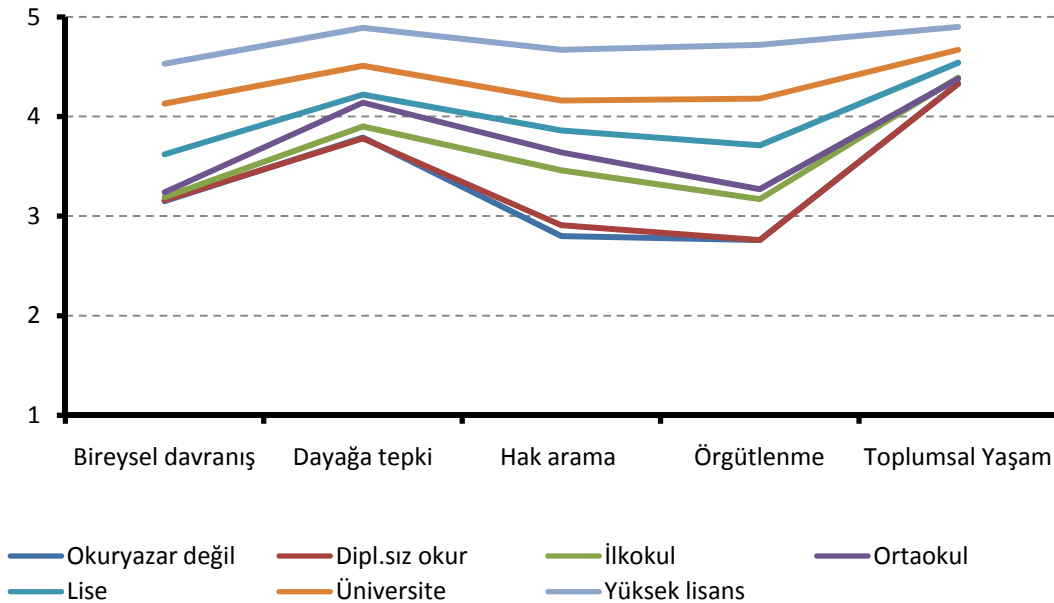
9.2. Yaşa Göre Boyut Ortalamaları

Bireysel özgürlük ve davranış ortalamaları ile örgütlenme hakkı ortalamaları yaş ilerlerken artmakta fakat dayağa tepki ve hak arama ortalamaları yaş ilerledikçe düşmektedir. Kadınların yaşı ilerledikçe bireysel özgürlükleri ve örgütlenme bilinçleri artarken, hak arama çabaları ve dayağa tepki azalmaktadır. Toplumsal yaşama dair insan haklarının farkındalık ortalamaları yaşa bağlı olarak değişiklik göstermemektedir.

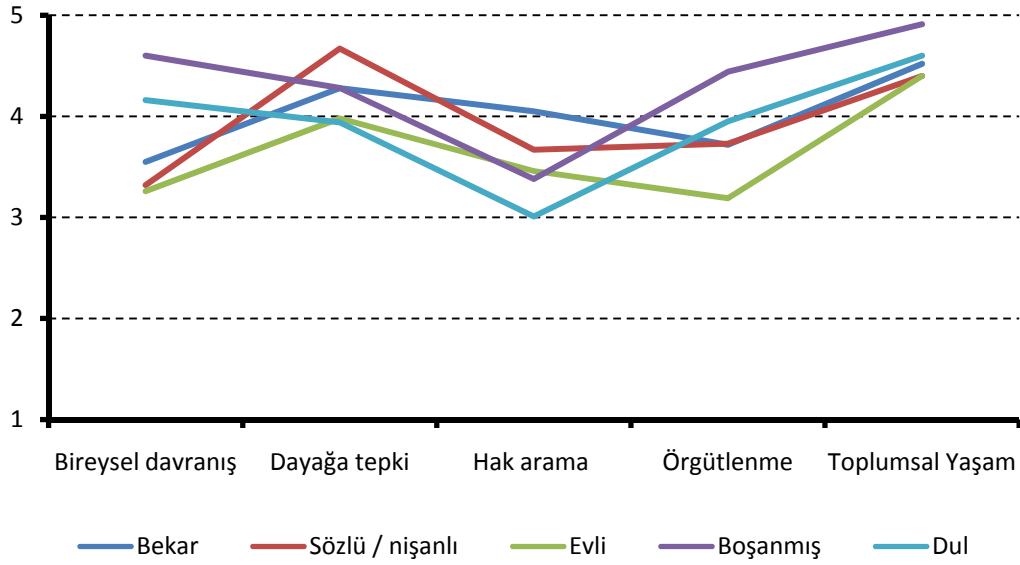
9.3. Eğitime Göre Boyut Ortalamaları

Eğitim seviyesi insan hakları bilinci ve davranışı açısından belirleyici unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe bireysel özgürlükler, toplumsal yaşam, örgütlenme, dayağa tepki ve hak arama ortalamalarının tümü ciddi biçimde yükselmektedir.

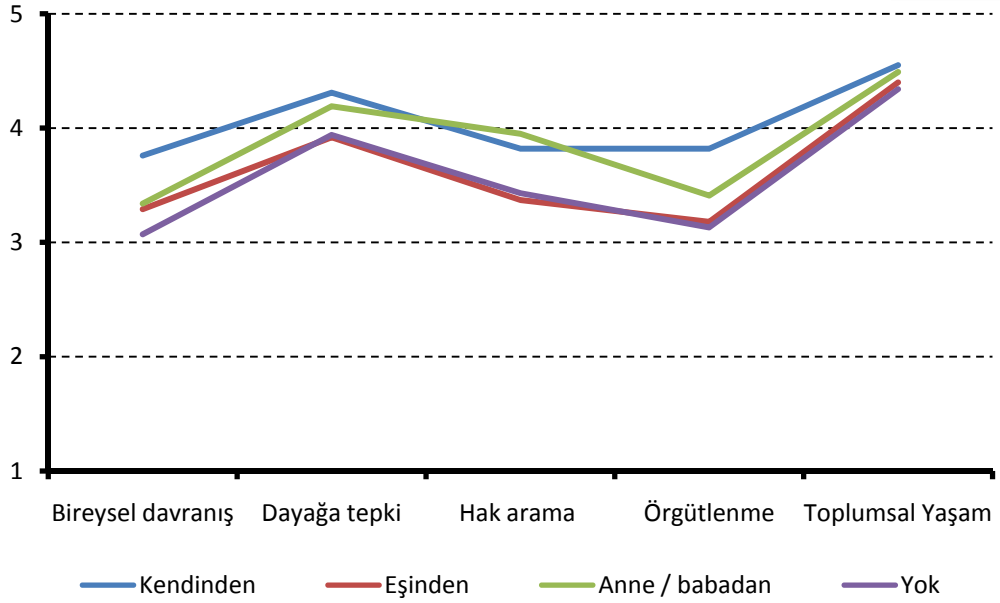
9.4. Medeni Durumuna Göre Boyut Ortalamaları

İnsan hakları bilinci ve davranışları açısından eğitim kadar önemli ve belirleyici bir diğer unsur da kadınların medeni durumudur. Bekâr veya boşanmış kadınlarda bireysel özgürlük ve davranış, toplumsal yaşam, örgütlenme, dayağa tepki ve hak arama ortalamaları, sözlü/nişanlı ve evli kadınlara göre daha yüksektir.

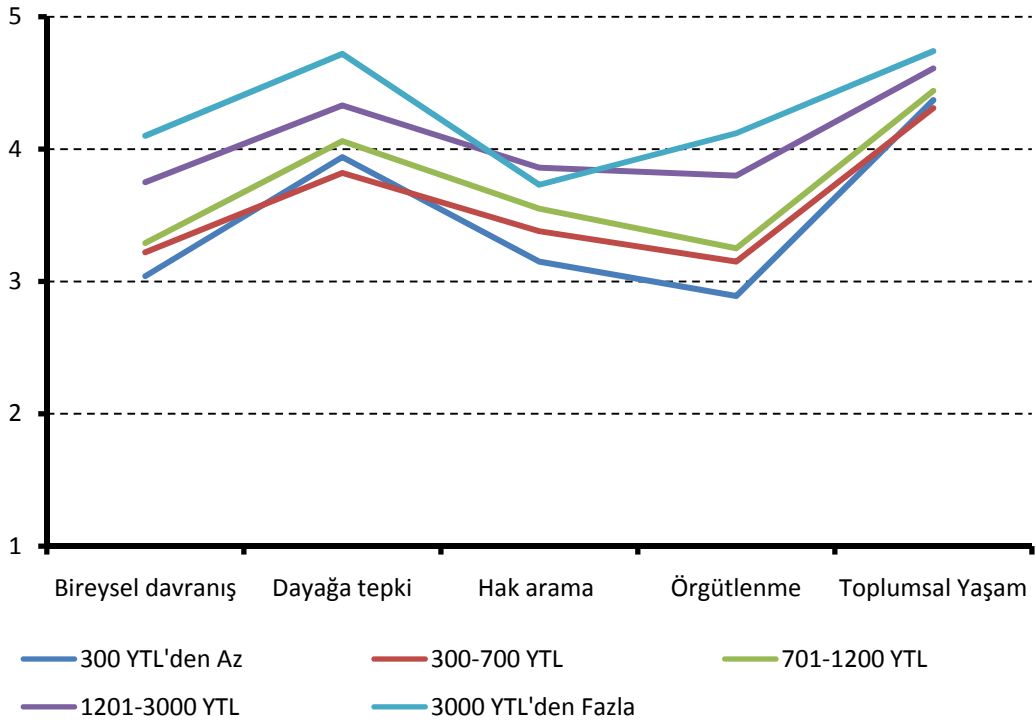
9.5. Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Boyut Ortalamaları

Kadınların sosyal güvenlik sistemine kendisi, eşi ya da annesi-babasından dolayı dahil olduğuna göre insan hakları bilinci ve davranışları ortalamaları değişmektedir. Sosyal güvenlik sistemine kendi üye olan kadınların ortalamaları en yüksek iken sonra anne-babasından olmasına daha sonra da eşinden dolayı dahil olmasına bağlı olarak aşağıya doğru düşmektedir. Yani kadınların yarınlara dair güvenceleri açısından bağımlılıkları arttıkça insan hakları farkındalığı ve davranışları aşağıya doğru meyletmektedir.

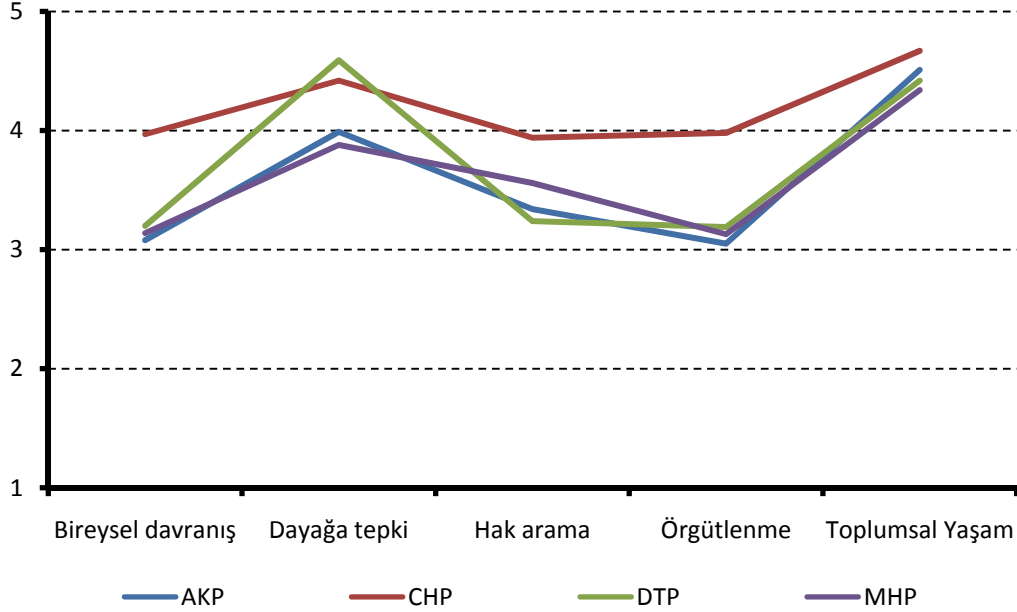
9.6. Gelirine Göre Boyut Ortalamaları

Gelir seviyesi de insan hakları bilinci ve davranışları konusunda belirleyici unsurlardan birisidir. Kadınların gelir seviyesi yükseldikçe insan hakları farkındalığı ve davranışlarındaki ortalamaları beş boyutta da artmaktadır.

9.7. Genel Seçimde Oy Vereceği Partiye Göre Boyut Ortalamaları

Araştırmadaki kadın deneklere “yarın seçim olsa kime oy verirdiniz?” sorusu da sorulmuştur. Kadınların oy vereceklerini söyledikleri partilere göre insan hakları meselesindeki ortalamaları karşılaştırıldığında partilere bağlı olarak ilginç bulgular ortaya çıkmaktadır.

CHP’ye oy vereceğini söyleyen kadınların insan hakları farkındalığı ve davranış ortalamaları beş farklı boyutta da en yüksektir.

Bireysel özgürlükler ve davranış boyutunda CHP yandaşlarından sonra oy kullanmayacağını söyleyenler gelmektedir. Önce AKP, sonra MHP yandaşları bu konuda en düşük ortalamaya sahip kadınlardır.

Toplumsal yaşam konusuna parti yandaşlığı açısından bakıldığında çok özel farklılık görülmemektedir. Örgütlenme özgürlüğü konusunda CHP yandaşlarından sonra yine oy kullanmayacağını söyleyenler gelmektedir.

Dayağa tepki konusunda en yüksek ortalamaya DTP’ye oy vereceğini söyleyen kadınlar sahiptir. Sonra sırasıyla CHP yandaşları ve oy kullanmayacağını söyleyenler vardır. Dayağa tepki konusunda en düşük ortalamaya MHP yandaşları sonra da AKP yandaşları gelmektedir.

10. İNSAN HAKLARI BİLİNCİ VE DAVRANIŞINA GÖRE KÜMELENMELER

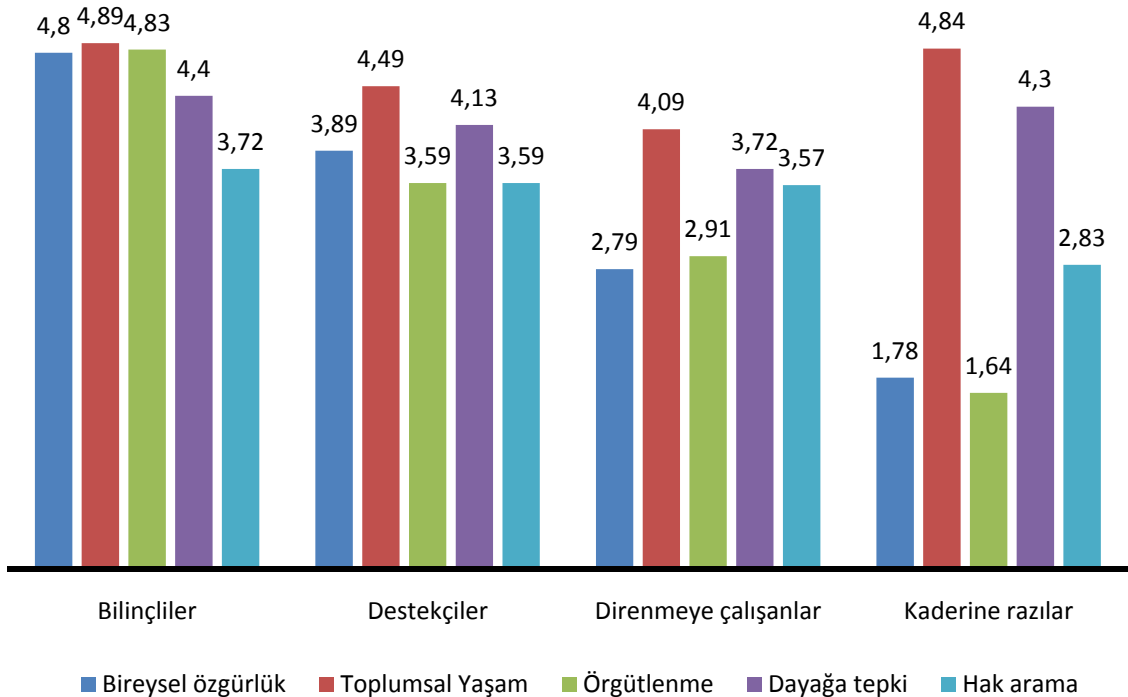
İnsan hakları konusundaki tüm boyutları dikkate alan bir kümeleme yaparak ülkemiz kadınlarının insan hakları farkındalığı ve davranışları konusunda birbirinden farklı düşünen ve davranan ayrı gruplar olup olmadığı incelendi. Yöntem olarak “kümeleme analizi testi” (*cluster analysis test*) kullanıldı. Çapraz tablolar genellikle demografik kümelenmeler üzerinden (yaş, cinsiyet, eğitim, vb.) farklılıklara bakma ve anlama metodu iken kümeleme analizi özellikle ölçekli sorularda cevaplar arasındaki bağlantıları inceleyerek, birbirine benzeyen ancak diğer deneklerden de oldukça farklı olan denekleri bulmaya çalışır ve kümeleme yapar. Bu yöntemle yapılan ya da tespit edilen kümeler araştırmayı yapan tarafından değil bilgisayar tarafından çıkarılır.

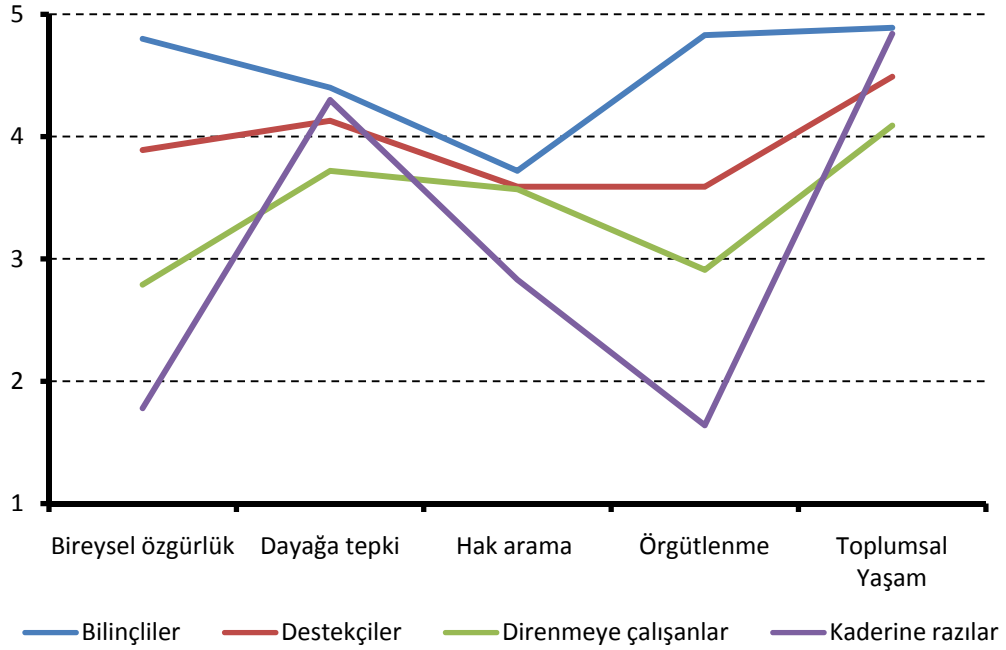
Bu araştırmada da bu yöntem ile kümeler bilgisayarca tespit edilmiştir.

İnsan hakları konusundaki bilinç ve davranışlara göre kadınlar dört farklı kümede öbeklenmektedirler:

- ✓ İnsan hakları bilinçlileri (18 yaş üstü kent kadın nüfusun % 19,3’ü yaklaşık 3,3 milyon kadın)
- ✓ İnsan hakları destekçileri (18 yaş üstü kent kadın nüfusun % 26,8’i yaklaşık 4,5 milyon kadın)
- ✓ Sorunlara direnmeye çalışanlar (18 yaş üstü kent kadın nüfusun % 43’ü yaklaşık 7,3 milyon kadın)
- ✓ Kaderine razı olanlar (18 yaş üstü kent kadın nüfusun % 10,9’u yaklaşık 1,9 milyon kadın)

Grafikten de görüldüğü dört küme arasında tüm boyutların ortalamalarında da oldukça ciddi farklar vardır.

10.1. Bilinçliler

Bu kümedeki kadınların demografik dağılımları diğerlerinden oldukça farklıdır. Üniversite veya yüksek eğitilmiş olan deneklerin yarısından fazlası (ortalama eğitim yılı 9,1 yıl) bu kümede bulunmaktadır. Diğer üç kümeye göre gelir seviyeleri nispeten yüksektir.

- ✓ % 29'u 1-2 kişilik, % 62'si 3-5 kişilik hanelerde yaşamakta (hanedeki ortalama kişi sayısı 3,7),
- ✓ özel sektörde ve kamuda çalışanların yarısından fazlası, esnaf olanların yarısı bu kümede olup çalışma oranı diğer kümelere göre daha yüksek,
- ✓ % 38'i kendisi, % 62'si eşinden dolayı sosyal güvenlik sistemi içinde,
- ✓ % 22'si bekâr, % 60'ı evli.

% 98'i kadınların erkeklerle eşit miras hakkından yana, % 56'sı "eşcinsel birisi öğretmen olabilir" diyor ve benzeri toplumsal hakların tümünde % 90'dan daha yüksek oranda "kesinlikle doğru" diyor.

Tümü seçimlerde kimse karışmadan kendi iradeleriyle oy verdiğini, % 95'i her türlü örgütlenme hakkını kullanabileceğini, bireysel özgürlüklerini % 95'den fazla oranda kullanabildiklerini söylüyor.

% 91'i koca dayacağına, % 78'i öğretmen dayacağına, % 68'i polis dayacağına "kesinlikle yanlış" diyorlar.

% 56'sı kocası döverse karakola gideceğini, % 78'i fazla mesaisini alabilmek için kanuni yolları kullanacağını, % 34'ü komşu tacizinde karakola gideceğini söylemektedir.

Bu yüksek farkındalık seviyesine rağmen, kümedekilerin % 51'si Müslüman olmayan birinin % 76'si eşcinsel birinin temsilcisi olmasına karşı çıkıyor.

BİLİNÇLİLER	DESTEKÇİLER	DİRENENLER	KAYBEDENLER
ortalama eğitim yılı 9,1 yıl, en eğitimli küme	ortalama eğitim yılı 7 yıl	ortalama eğitim yılı 6,1 yıl	ortalama eğitim yılı 4,5 yıl, en eğitimsiz küme
ortalama hane geliri 1400 YTL, geliri en yüksek küme	ortalama hane geliri 1040 YTL	ortalama hane geliri 883 YTL	ortalama hane geliri 982 YTL
ortalama hanedeki kişi sayısı 3,7 kişi	ortalama hanedeki kişi sayısı 4 kişi	ortalama hanedeki kişi sayısı 4,5 kişi	ortalama hanedeki kişi sayısı 4,6 kişi
si üniversite, %24,9'u lise eğitimi	%8,7'si üniversite, %24,9'u lise eğitimi	%65'i ilkokul ve altı eğitimi	%18,6'sının hiç eğitimi ve okur yazarlığı yok, %8,5'i diplomasız okur yazar
%27,5'i çalışıyor	%11,8'i çalışıyor	%7,4'ü çalışıyor	%3,4'ü çalışıyor
%38,2'sinin kendi sosyal güvenliği var	%19,7'sinin kendi sosyal güvenliği var	%13,1'inin kendi sosyal güvenliği var	%10,3'ünün kendi sosyal güvenliği var
			%11,8'i kendi rızası dışında evlendirilmiş
Kürtlerin anadillerinde eğitimleri için devlet okul açmalıdır			
%32,4'ü "kesinlikle yanlış", %15,7'si "yanlış" diyor	%18,9'ü "kesinlikle yanlış", %19,6'si "yanlış" diyor	%7,5'ü "kesinlikle yanlış", %24,6'si "yanlış" diyor	%30,3'ü "kesinlikle yanlış", %4,2'si "yanlış" diyor
Seçimde tümüyle özgür irademle oy veriyorum.			
%1 doğru, %98,6 kesinlikle doğru	%37,1 doğru, %59,5 kesinlikle doğru	%69 doğru, %20,6 kesinlikle doğru	%8,4 doğru, %73,1 kesinlikle doğru, %5 yanlış, %10,1 kesinlikle yanlış
Bir derneğe üye olmak istesem, kimse karışmaz olabilirim.			
%11 9doğru, %85,7 kesinlikle doğru	%49,8 doğru, %21,6 kesinlikle doğru	%39,2 doğru, %38,8 yanlış	%59,7 kesinlikle yanlış, %26,1 yanlış
Bir partiye üye olmak istesem hangi parti olduğuna bakmaksızın kimse karışmaz.			
%11,4 doğru, %84,3 kesinlikle doğru	%46,7 doğru, %18,9 kesinlikle doğru	%28,9 doğru, %46,7 yanlış	%63 kesinlikle yanlış, %28,6 yanlış
Sokağa çıkabilmek için kimseden izin almam gerekmiyor.			
%9,5 doğru, %89 kesinlikle doğru	%58,8 doğru, %24,7 kesinlikle doğru	%27,2 doğru, %55,9 yanlış	%53,8 kesinlikle yanlış, %38,7 yanlış
Sokağa çıkarken ne giyeceğime ben karar veririm.			
%5,7 doğru, %93,3 kesinlikle doğru	%53,6 doğru, %42,6 kesinlikle doğru	%57,8 doğru, %22,1 yanlış	%38,7 kesinlikle yanlış, %12,6 yanlış
Çalışmak istesem kimseden izin almam gerekmiyor.			
%11,4 doğru, %87,1 kesinlikle doğru	%39,2 doğru, %8,9 kesinlikle doğru	%18,4 doğru, %60,8 yanlış	%79 kesinlikle yanlış, %13,4 yanlış

10.2. Destekçiler

Bu kümede yer alanların yarıdan fazlası İstanbul, Marmara, Ege ve Akdeniz’de yaşıyorlar.

- ✓ % 20’si 28 yaşının altında gençler; diğerleri daha yaşça daha büyük (ortalama yaşı 40,5),
- ✓ % 15’i hiç okul görmemiş, % 25’i lise mezunu, 9’u üniversite mezunu (ortalama eğitimi 7 yıl),
- ✓ % 37’si babası istemediği için veya evlendiği için, % 35’i de para veya okul eksikliği gibi maddi koşullar nedeniyle eğitimine ara vermiş,
- ✓ % 9’u bekâr, % 85’i evli

Toplumsal meselelerde “bilinçlilere” göre biraz daha temkinli, yine % 90’larda destek veriyor fakat % 55-60’ı “doğru” derken % 30’u “kesinlikle doğru” diyor.

Örgütlenme haklarını kimse karışmaksızın kullanabilmeye % 50 oranında “doğru”, % 20 oranında “kesinlikle doğru” diyorlar. Parti üyeliği hakkını sendika üyeliği hakkına göre daha fazla oranda kullanabileceğini söyleyen tek küme.

Bireysel özgürlüklerini kullanmaya % 55’i “doğru” derken % 25’i “kesinlikle doğru” diyor. Çalışma hakkında ve kürtaj meselesinde biraz daha temkinli düşünüyor ya da geleneksel karakteri ağır basıyor.

% 64’ü koca dayacağına, % 50’si öğretmen dayacağına, % 39’u polis dayacağına “kesinlikle yanlış” diyorlar.

% 45’i kocası döverse karakola gideceğini, % 52’si fazla mesaisini alabilmek için kanuni yolları kullanacağını, % 35’i komşu tacizinde karakola gideceğini söylemektedir.

% 55’si Müslüman olmayan birinin % 62’si eşcinsel birinin temsilcisi olmasına karşı çıkıyor.

“Bilinçliler” kadar farkındalığı yüksek olmayan bu kümedekilerin daha biraz daha mutedil davrandıklarını söylemek mümkün. Ancak farkındalık ve davranış ortalamaları yine de diğer kümelere göre yüksek olduğundan “destekçiler” adı verilebilir.

10.3. Direnmeye Çalışanlar

En büyük küme ya da en yaygın olarak görünen davranış modelleri ve insan hakları duyarlılığı seviyesi bu kümede görülüyor. Bilinçli olduklarını söylemek olanaklı değil.

- ✓ % 32’si 18-28, % 43’ü 29-43 yaş grubunda (ortalama yaşı 36,6),
- ✓ Yarısı ilköğretim mezunu iken % 15’i okul görmemiş (ortalama eğitim yılı 6,1),
- ✓ % 55’i 700 YTL aylık gelirden daha az bir gelire sahip (ortalama geliri 880 YTL),
- ✓ % 66’sı 3-5 kişilik, % 19’u 6-8 kişilik hanelerde yaşıyor (hanedeki ortalama kişi sayısı 4,5),
- ✓ % 8’i kaynanası kaynatası, % 13’ü kardeşleriyle beraber aynı hanede yaşıyor,
- ✓ Yalnızca % 7,5’i çalışıyor, % 4’ü öğrenci, diğerleri ev kadını

Toplumsal meselelerin sağlık, eğitim, konut, kadın erkek miras eşitliği gibi alanlarında % 70 civarında “doğru” derken % 15-20 civarında “kesinlikle doğru” diyor. Fakat eşcinsel öğretmen fikrine % 26’sı “kesinlikle yanlış” ve “yanlış”, % 28’i de “bilmiyorum” diyor. Kürtlerin dil eğitimi için devletin okul açmasına % 32’si “kesinlikle yanlış” ve “yanlış”, %20’si de “bilmiyorum” diyor.

Bu kümedekilerin % 68’i seçimde özgür iradesiyle oy kullanmaya “doğru”, % 21’i “kesinlikle doğru” diyor. Bireysel özgürlüklerini kullanabilme sorularında ise % 60 dolayında “yanlış” ve “kesinlikle

yanlış” diyor. Çalışmak isterse izin almadan karar verebilmeye % 65’i “yanlış”, kürtaj hakkına % 43’ü “kesinlikle yanlış” ve “yanlış” diyor.

Örgütlenme haklarını bir başkası karışmadan özgürce kullanmaya karar vermeleri ise neredeyse imkansız. Dayak meselesinde % 24’ü koca dayacağına, % 28’i polis dayacağına, % 20’si öğretmen dayacağına “doğru, dövebilir” diyor.

Eşi döverse % 34’ü, komşusu taciz ederse % 39’u, fazla mesaisi ödenmez ise % 55’i hakkını kanuni yollardan arayacağını söylüyor. % 50’si Müslüman olmayan birinin % 67’si eşcinsel birinin temsilcisi olmasına karşı çıkıyor.

10.4. Kaderine Razılar

İnsan hakları farkında ve davranışları konusunda en geride olanlar bu kümenin kadınları.

- ✓ Ortalama yaşı 38,1
- ✓ Ortalama eğitim yılı 4,5
- ✓ % 16’sı Güney Doğu Anadolu’da, % 18,5’u Ege’de, % 17,6’sı Batı Anadolu’da yaşıyor ,
- ✓ % 10’u kaynanası ve kaynatası ile beraber yaşıyor,
- ✓ Yalnızca % 3’ü çalışıyor,
- ✓ % 4’ü dul, % 11,8’i kendi rızası dışında evlendirilmiş.

Toplumsal hak alanlarında % 90-95 oranında “kesinlikle doğru” diyorlar. Aslında bu cevaplar sağlık, eğitim, çevre gibi meselelerde ciddi bir talebi de ifade ediyor.

Eşcinsellerin öğretmen olabilmesi meselesinde % 35 “kesinlikle yanlış“ derken % 20 “kesinlikle doğru” diyor.

Kürtlerin anadillerinde eğitim için devletin okul açmasına % 30’u “kesinlikle yanlış” derken % 33’ü “kesinlikle doğru” diyor. İki uç cevabın böyle yüksek oranda olmasını, gelir seviyesi, Doğu Anadolu’da yaşayanlar, rızası dışında evlendirilme oranı gibi verilerle birlikte değerlendirirsek, toplumun en alt sosyo-ekonomik seviyelerinde yer alan hem Kürt kökenli hem de Türk kökenli deneklerin bu kümede yer aldığını tahmin edebiliriz.

Kümedekilerin % 72’si seçimde “kesinlikle” kendi iradeleriyle oy kullanıyor. Fakat bireysel özgürlüklerin kullanımında % 80-85 “kesinlikle yanlış” ve “yanlış” diyerek bireysel haklarının hiç kullanamadıklarını söylüyor. Örgütlenme haklarında % 85 “kesinlikle yanlış” ve “yanlış” diyerek örgütlenme haklarının hiç olmadığını söylüyor.

Bu kümedeki hiçbir denek kocanın dövmesine doğru bulmuyor ancak, belki de kendi hayatlarıyla ilgili temennilerini dile getiriyorlar. Polisin dövmesine ise % 17’si, öğretmenin dövmesine % 20’si “doğru” diyor.

% 78’i komşunun tacizine, % 60’ı fazla mesaisinin ödenmemesine, % 39’u kocanın dövmesine “ne yapayım hayat böyle” diyor.

% 82’si Müslüman olmayan birinin, % 80’i eşcinsel birinin temsilcisi olmasına karşı çıkıyor. Bu oranlar tüm kümeler arasında, en yüksek oranlar.

11.YORUM

Her araştırma bazı cevapları getirirken yeni başka soruları da doğuruyor. Biz bu araştırmayı tasarlarırken kadınların insan hakları konusundaki farkındalık seviyelerini ve tutumlarını anlamaya çalışmayı hedeflemiştik. Fakat zihniyet ikliminin kökenlerine, bu iklimin en azından kadınlar konusunda hala oldukça diri ve geçerli olduğunu gördükçe sorulacak ve cevap aranacak daha çok konu olduğunu anlıyoruz. Örneğin her beş kadının dördü hak ihlalini” ne yapalım hayat böyle” diyerek, her dört kadından biri “erkek sever de döver de” diyerek göğüslüyor.

Kadınlar aile ortamından, arkadaş gruplarından ve içinde buldukları daha geniş kültürel ortamdan beslenirken acaba ne kadar insan haklarına uygun olana ulaşabiliyorlar? Göçle beraber alt üst olan kültürel ilişkiler ve kültürel değerler nasıl ve hangi dinamiklerle ne yana doğru eviriliyor? Ülkedeki siyasi kutuplaşma bu öğrenilenlerin ve yeniden üretilenlerin ne kadarını gerçeklikten veya “iyi”, “doğrudan” ayırıp kendi sanal iyi ve doğrusuna yönlendiriyor? İnsan hakları meselesini tartışırken, özellikle kadınların değişen hayatın ritmi içindeki endişelerini nasıl giderebileceğiz ya da ahlaki kaygılarının ve ahlak eğitiminden ve hatta bizzat ahlaki olandan ne anladıklarını nasıl dikkate alacağız?

Dolayısıyla her konuda olduğu gibi insan hakları meselemiz de kadın meselemiz de tek boyutlu, tek eksenli, tek unsurlu, tek aktörlü değil, oldukça karmaşık ve dinamik bir mesele olduğu ön kabulüyle bu tartışmayı yapabiliriz.

11.1. İnsan hakları

Ülkemizde insan hakları deyince ne anlıyoruz? İnsan hakları yalnızca siyasetin bir tartışma alanı mıdır, yoksa gündelik hayatın basit bir gerçekliği ve gerekliliği midir? Ülkemizde yaygın olan anlayış galiba insan hakları meselesinin siyasetin ve siyasetçinin bir alanı olduğu kabulünden yola çıkıyor. Bir başka sorunlu alan da meselenin yalnızca yazılı hukuk ile halledilebileceği kabulü. Bu araştırma da gösteriyor ki farkında olmak, bilmek ve yapabilmek arasında oldukça ciddi farklar ve zorluklar var. Farkındalık seviyesi yaşa, eğitime, medeni duruma, sosyal güvenceye sahip olup olmama haline göre değişiyor. Tutumlar ve davranışlar da aynı şekilde değişiyor. Ama ilginç durum farkındalık ile davranışlar arasındaki boşluk yaş ve eğitim seviyesi ilerledikçe azalıyor fakat bekarlıktan evliliğe geçilince de artıyor.

Bilinir ki, insan hakları alanları arasında bir öncelik sıralaması olmaz. Yani tüm insan hakları bir arada gerçekleştirilecektir. Bir gerçekleştirme, hayata geçirme sıralaması olmamalıdır. Fakat araştırmadaki yanıtlarına bakıldığında, kadınların gözünde bir sıralama vardır. Bunun nedeni kadınların bu sıralamayı teoriye aykırı olarak pratikte yapıyor olmaları değildir. İçinde buldukları koşullar, aidiyetler, ekonomik bağımlılıklar ve bizzat kendi yaşadıklarından biriktirdikleri deneyimleriyle, güncel dertlerini kendilerince bir katlanma sırasına dizdikleri görülüyor. Kendi dertlerinin çözülebilir olmasına ya da kendilerince katlanılabilecekleri zorluk derecesine göre sıralama yapıyorlar. Bu durumda da devletin toplumsal düzende değişiklik yapma hünerine, kendi babalarının, kocalarının ya da komşularının zihniyetindeki değişme ihtimalinden daha fazla güveniyorlar.

Bir başka dikkate değer soru, kadınlardaki farkındalığın artışı kendi deneyimlerinden mi ezberlerinden mi besleniyor? Ezberler ideal doğru bilgisinden mi kaynaklanıyor yoksa yaşadıklarından mı? Hangisi

daha önemli? Kürtlere bakış ile diğer toplumsal meselelerdeki farkındalık seviyesi farkı belki de gerçek yüzü ortaya çıkarıyor. Kürt sorununu terör sorununa rehin etmiş bir ülkede “etnik azınlıklara kültürlerini geliştirebilmeleri için devlet destek olsun mu?” sorusuna cevabın % 72 “evet”, “Kürtlerin kültürlerini geliştirebilmeleri için devlet destek olsun mu?” sorusundaki cevabın % 48 “evet” olmasına belki de şaşmamak gerek. (Eylül 2006 / Biz Kimiz Araştırması) Galiba kadınlarımızın toplumsal meselelerdeki farkındalığının kaynağı gerçek gündelik hayatlarındaki ihtiyaçları ve talepleri.

Bu araştırmada dikkat çekici bulgulardan birisi, seçimlerde oy kullanmaları ile ilgili sorularda ortaya çıkıyor. Kadınlar, % 90’dan fazla oranlarda özgürce oy kullandıklarını ve tercihte bulduklarını söylüyorlar. Fakat bu bulguyu araştırmanın bütünü içindeki bulgular ile beraberce bakıldığında örneğin örgütlenme ve hak arama boyutlarındaki bulgularla bir arada değerlendirildiğinde meselenin problemlili olduğunu görüyoruz.

Siyasetçilerimizin de toplumun da demokrasi anlayışı ya da tanımı seçimlerde oy kullanmakla başlıyor ve bitiyor. Partiler ve siyasetçilerde böyle görüyor. Bu yeterli midir? Bir bakıma evet, 60 yıldan fazladır seçimleri hukuku içinde yapabilmek marifettir. Bir bakıma da hayır, dünya temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye dönerken, temsili demokrasinin tüm problemleri aynen bizim ülkemizde de geçerli ve yaşanırken yalnızca seçimleri yeterli göremeyiz. Seçim yasalarından, seçim barajlarından, partilerin yapıları bilinirken, sivil toplumun önündeki engeller dururken, kısaca siyasetin doğallaşmasına gereksinmemiz varken demokrasi anlayışımızı seçimlerle sınırlayamayız.

Özellikle örgütlenme boyutunda kadınların (belki de tüm toplumun) bir sıralama yaptığı ve hala siyasete temkinli yaklaştığı görülüyor. Mesele üye olmaya gelince sıralama, sendika, dernek, parti şeklinde. Uzun yıllar sistematik olarak apolitikleştirilmeye çalışılmış toplumun geldiği nokta burası.

11.2. Eğitim ve medya

Bu araştırmanın ortaya çıkardığı bir başka önemli mesele, insan hakları eğitiminde eğitim sistemimizin sınıfta kaldığı. Yalnızca % 3,7 oranındaki kadın haklarını okuldan öğrendiğini söylüyor. Kapsamlı bir eğitim reformu ihtiyacımız tartışılırken insan haklarına saygılı bir eğitim sistemi ve insan hakları eğitimini kapsayan müfredat meselemizde önümüzde durmaktadır.

Kadınlarımız % 69,6 oranında insan hakları konusundaki bilgilenmelerini medyada aldıklarını söylemektedirler. Medyanın bu konuda olumlu bir işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Fakat bu durum aynı zamanda da medyaya sorumluluk yüklemektedir.

Medya bizzat kendisinin ne kadar insan haklarına saygılı yayıncılık yapmakta olduğu tartışmalıdır. Özellikle kadın üzerindeki haberlerde, fotoğraflarda, kullanılan dilde estetik olan ile meta olarak kullanma arasındaki hünerin ve becerinin kullanıldığını söylemek zordur. Aynı biçimde merakı karşılamak ile dedikodu arasındaki ince çizginin korunup korunmadığı da tartışmalıdır. Ahlaki değerleri ve duyguları zorlama ile habercilik arasındaki dengenin nasıl tutturulacağı da dikkate değerdir.

11.3. Kadınlarımız

Kendi rızası dışında evlenme oranının yüksekliği dikkat çekicidir. Anketöre söylenemeyenlerle beraber bu oranın % 10 seviyesinde olduğu tahmin edilebilir. Aynı şekilde görücü usulüyle evlenme oranı da (% 55) oldukça yüksektir. Her üç kadının ikisi evleneceği erkeği kendisi seçmemektedir. Boşanmış kadınların yarısı dul kadınların onda biri (ki neredeyse tamamı 44 yaş üstü) anne babalarıyla beraber yaşamaktadır.

Kadınların beşte biri ailenin maddi imkânsızlıkları, beşte biri çevrelerinde gidebilecekleri okul olmadığı için, beşte biri “kız çocuğu zaten bu kadar okur” veya “istemedim” diyerek kendi iradeleriyle, dörtte biri de aile büyükleri istemediği için eğitime devam etmemişlerdir. Üstelik eğitime devam edememenin bu gerekçeleri varsayıldığı gibi doğu ve güneydoğu başta olmak üzere bazı bölgelere mahsus değil tüm ülkede yaygın gerekçelerdir.

Eğitime devam edebilenlerin çalışma durumlarına bakıldığında ise, lise mezunu kadınların üçte biri, üniversite eğitilmişlerin üçte ikisi çalışmamakta ve ev kadınıym dedikleri görülmektedir. Kadınların yalnızca beşte biri kendisi sosyal güvenliğe sahiptir, beşte üçü de eşinden dolayı sistemin içindedir. Geri kalan beşte birin yarısı anne basından sosyal güvenceye sahiptir, öbür yarısının hiçbir sosyal güvencesi yoktur.

Buraya kadar ki kısa özet ve durum tespiti iki noktayı öne çıkarıyor. Birincisi, kadınlar açısından özgürlüklerinin ve haklarının önünde başlıca engel olarak geleneksel bir zihniyet iklimi var. Üstelik bu zihniyet iklimi yalnızca ekonomik olarak geri kalmış yörelerde önümüze çıkan bir durum da değil. Ülkenin hemen her yanında var. Göçle beraber toplumsal yapı yeniden biçimleniyor. Dolayısıyla kentleşme ile modernleşme ile ekonomik gelişme ile iyiye doğru değişeceği varsayılan bu zihniyet en azından kadın hakları meselesinde değişmiyor. İkinci nokta da kadının özgürleşebilmesi, haklarını kullanabilmesi için, konuşabilmesi için toplumsal hayatta, kamusal alanda, siyasette olabilmesi gerekir. Hâlbuki yalnızca yukarıdaki demografik veriler bile kadının toplumsal hayatta, kamusal alanda var olabilmesinin bu demografik gerçekliklerle nasıl olanaksız olduğunu ya da önümüzdeki engellerin ne kadar zorlu olduğunu gösteriyor.

Kaldı ki, bu geleneksel kadına bakış, kadına biçilen rol değişmelidir diyen bir toplumsal mutabakatımız da yok ne yazık ki. Türkiye'nin modernleşme projesinin gelip dayandığı açmazlardan biri de modernleşmenin tanımında ve modelinde. Hayatın hemen her alanında olduğu gibi kadın meselesinde de görüyoruz ki, artık iki farklı modernleşme projesi var ülkede. Bu iki projenin temel farklılıklarından birisi de kadına biçtiği rol. Her iki projenin de öncülleri kadınlar fakat projelerin kadınlara biçtiği role bakıldığında iş biraz çatallaşıyor.

Modernleşme tartışmalarını belki felsefecilere, siyaset bilimcilere bırakmalıyız ama yine de önümüzdeki şu temel soruyu konuşmalıyız: Kadının toplum hayatındaki yeri ne olacak? Toplumsal hayatta, kamusal alanda ve siyasette kadınlar ne kadar aktif olabilecek, kendi dillerini geliştirebilecek, kendi yazdıkları rolü kendileri oynayabilecek? Yoksa dinin, erkeklerin, yasaların, yönetmeliklerin kılık kıyafetten neyi düşünüp neyi düşünemeyeceklerine kadar tanımladığı bir hayatı mı yaşayacaklar? Bu konuda kadınlara kurulan tuzakları kadınlar aşabilecek mi?

Örneğin siyasette azda olsa etkin olmayı başarmış kadınlar, başarılarının teyidini erkek gibi davranarak, erkek gibi düşünerek, erkeklere daha erkek olduğunu ispatlamaya çalışarak mı var olacaklar yoksa siyasete kadın elinin değmesini, daha çok barış daha çok huzur daha çok sevgi konuşulmasını sağlayarak mı? Hatırlayalım Tansu Çiller gibi bir kadın Başbakan çıkarmayı başardı bu

toplum. Ama aynı zamanda Çiller'in dönemi Kürt sorununun, kardeş kavgasının, ölümlerin, bombaların en yoğun yaşandığı dönem oldu.

Modernleşme ve özgürleşme olarak kabul ettiğimiz bazı şeylerin, bir başka sonucunun da toplumsal hayattan dışlanmalarına yol açma riski de taşıdığını içtenlikle konuşabilecek miyiz ? Örneğin, türbanı üniversitelere almama kararının, en sade tanımıyla insan haklarına aykırı olduğunu, tekstil atölyelerine sigortasız işçi üretme mekanizmasına döndüğünü de, onları eve ve kocaya mahkûm etmeye yönelik çabalara su taşıdığını da konuşalım. Ama bunun yanı sıra türban kullanmanın gerekçesi olan yaklaşımların, bir başka boyutunun da kadınları toplumsal hayattan sürüp çıkarmaya yol açma potansiyeli taşıdığını da konuşalım.

Ülkemizdeki muhafazakârlığın tüm geleneksel renklerinin giderek din referanslı bir karaktere dönüşmekte olduğu şu günlerde kadın ve insan hakları belki daha da kuvvetli konuşmalıyız.

Günümüzdeki her sorunun karmaşıklığını, çok boyutluluğunu, çok eksenliliğini dikkate almadan alınan siyasi pozisyonlar üzerinden hiçbir sorunu çözemeyeceğimiz gibi kadınlarımızın sorunlarını da çözemeyeceğimizi bilelim.

Ama kadın sorunu kadim sorun, çünkü insanlık tarihi boyunca hayatın pratiği de felsefe ve siyaset de kadın ve erkek arasında bir hiyerarşi olduğu kabulünden yola çıktı. Kadın erkek arasındaki farklılıkları bir hiyerarşiye gerekçe yapmak genel kabul gören bir düşünüş biçimi oldu. Şimdi geldiğimiz noktada mesele cinsiyet farkının hiyerarşik olmadığı gerçeğini kabul ederek düşünmeye başlamak kadar basit ve sade ama bir o kadar da aşılması zor bir mesele.

12. ANKET FORMU

01. Kaç yaşındasınız? () 18-28 Yaş () 29-43 Yaş () 44 Yaş üstü
02. Eğitim durumunuz, yani son bitirdiğiniz okul nedir? () Okur yazar değil () Diplomasız Okur () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu () Yüksek Lisans / Doktora
03. Son mezun olduğunuz okuldan sonra eğitiminize niçin devam etmemişsiniz? () İstemedim () Büyüklerim istemedi () Evlendim () Okul kazanamadım () Maddi imkansızlıklar () Kız çocuğu zaten bu kadar okur () Gidebileceğim okul yoktu
04. Nerede doğdunuz? (ANKETÖRE: İL adını yazınız, ilçe adı yazmayınız.)
05. Babanızın doğum yeri neresidir? (ANKETÖRE: İL adını yazınız, ilçe adı yazmayınız.)
06. Bu evde / Hanede kaç kişi (çocuklar dahil) oturuyor? () 1-2 Kişi () 3-5 Kişi () 5-8 Kişi () 9 ve fazla Kişi
07. Bu evde / hanede kimlerle oturuyorsunuz? (Birden fazla işaretlenebilir) () Eşi/çocukları () Anne/Babası () Eşinin ailesi () Kardeşler () Diğer akraba () Arkadaş
08. Geçen hafta para kazanmak için bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız mesleğiniz nedir?
09. Hangi sosyal güvenlik kurumuna bağlısınız? () Emekli Sandığı () SSK () Bağ-kur () Özel kurum/sandık () Yeşil Kart () Yok
10. Sosyal güvenliğinizi kimden dolayı? () Kendinden () Eşinden () Anne babadan () Yok
11. Medeni Durumunuz? () Bekar () Sözlü/nişanlı () Evli () Boşanmış () Dul
12. Nasıl evlenmişsiniz? () evli değil () karşılıklı anlaşarak () görücü usulüyle () kendi rızam dışında
13. Yarın bir genel milletvekili seçimi yapılırsa oyunuzu kime verirsiniz? Yani sandık önünüze yarın gelse hangi partiye veya lidere oy verirsiniz? Parti adı: () Kararsız () Oy kullanmaz () Cevap yok
Aşağıda sayacaklarım korunması gereken bir insan hakkı mıdır, yoksa insan hakkı sayılmamalı mıdır? <i>1.Kesinlik yanlış / 2.Yanlış / 3.Bilmiyorum / 4.Doğru / 5.Kesinlikle doğru</i>
14. Kürtlerin anadillerinde eğitimleri için devlet okul açmalıdır.
15. Kadınların erkeklerle eşit miras hakları olmalıdır.
16. Eşcinsel birisi öğretmen de olabilir istediği işi de yapabilir.
17. Herhangi bir suçla suçlanan kişiye karakolda, mahkemede ve her yerde adil davranılmalıdır.
18. Herkes sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama ve bunu talep etme hakkına sahiptir.
19. Kaliteli sağlık hizmeti herkese sağlanması gereken bir kamu görevidir.
20. Devlet her çocuğun kaliteli eğitim almasını hiçbir başka kuruma bırakmadan kendi sağlamak zorundadır.
21. Ev edinebilmek için yeterli geliri olmayanlara devlet gerekirse vergileri artırarak yardım etmelidir.

22. Sürekli geliri olmayan kişilere devlet ve toplum bakmakla yükümlüdür.					
23. Kanuni haklarınızı nereden öğreniyorsunuz? () Gazeteden/TV'den () Kitaplardan () Okuldan () İnternette () Aileden () Konuşulanlardan duyuyorum () Bilmiyorum					
Aşağıda okuyacaklarıma doğru veya yanlış diye cevap verir misiniz? 1.Kesinlikle Yanlış 2.Yanlış 3. Ne Doğru Ne Yanlış 4.Doğru 5.Kesinlikle Doğru	1	2	3	4	5
24. Seçimde hangi partiye oy vereceğime, kocam babam veya ağabeyim karışmaz.					
25. Seçimde tümüyle kendi özgür irademle oy veriyorum.					
26. Bir derneğe üye olmak istesem, hiç kimse karışmaz, olabilirim.					
27. Bir partiye üye olmak istesem hangi parti olduğunu baksızın kimse karışamaz.					
28. Sokağa çıkabilmek için kimseden izin almam gerekmiyor.					
29. Evden çıktığım zaman kimlerle buluşacağıma kimse karışmaz.					
30. Sokağa çıkmışsam ne zaman eve döneceğime ben karar veririm.					
31. Sokağa çıkarken ne giyeceğime ben karar veririm.					
32. Çalışmak istersem kimseden izin almam gerekmiyor.					
33. Çalışıyorsam ve bir sendikaya üye olmak isteseydim kimse karışmazdı.					
34. Kürtaj olmaya, çocuk aldirmaya karar vermek her kadının hakkıdır.					
35. Kocalar bazen dövebilir, erkek sever de döver de.					
36. Polis gerekirse bir zanlı/suçluyu dövebilir.					
37. Öğretmen gerekirse bir çocuğu dövebilir.					
38. Belediye meclisinde ve TBMM'de şu aşağıda okuyacaklarımdan hangisinin sizi temsil etmesini, halkoyuyla seçilmiş bir temsilci konumuna gelmesini istemezsiniz? (Anketöre: birden fazla cevap işaretleyebilirsiniz) () Bir kadının () Çok genç birinin () Farklı etnik kökenden birinin () Müslüman olmayan birinin () Eşcinsel birinin () Bekâr/çocuksuz birinin					
39. Eşiniz sizi döverse nereye başvurursunuz? () Karakol () Aile büyükleri () Arkadaşlarım () Bir şey yapmam, hayat böyle					
40. Çalışıyorsanız ve fazla mesainiz ödenmez ise nereye başvurursunuz? () Müfettişler () Sendikaya () Avukatlara () Bir şey yapmam, iş hayatı böyle					
41. Komşunuz kılık/ kıyafetinizden dolayı sözlü olarak sizi taciz ediyorsa nereye başvurursunuz? () Karakol () Aile büyükleri () Arkadaşlarım () Bir şey yapmam, hayat böyle					
42. Kişisel haklarınızı en fazla hangi kurumun gözettiğini düşünüyorsunuz? (Anketöre: 2 cevap alınız) () Polis/jandarma () Mahkemeler () Savcılık () Muhtar () sivil toplum örgütü () Siyasetçiler () Parti teşkilatlarına () Avukat () Hiç kimseye					
43. Sizce Türkiye'de en çok kimler baskı görmekte? (Anketöre: 2 cevap alınız) () Kadınlar () Eşcinseller () Farklı etnik kökenden olanlar () Farklı dinden olanlar () Hiç kimse					
44. Evinizde yaşayanların aylık toplam geliri, yani hanenize giren toplam gelir ne kadardır? ToplamYTL					